เจิน เงยีย *เขียน*

พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล* *แปล*

มรดกหนังสือภาษาหาน-นมของเวียดนาม

บทแปลนี้มาจากต้นเรื่องเดิม *"Han-Nom Literary Heritage in Vietnam"* ตีพิมพ์ในวารสาร **Viet Nam Social Sciences** ฉบับ ๑+๒ (๗+๘) ๑๙๘๖ หน้า ๑๙๗-๒๑๕ โดย เจิน เงยีย (Tran Nghia) เป็นผู้เขียน

Han-Nom หมายถึงสองภาษารวมกัน **Han** คือตัวอักษรจีน และ **Nom** คือตัวอักษรเวียดนามที่คนเวียดนามดัดแปลงตัวเขียนจากภาษาจีนมาเพื่อใช้ในภาษาของตน เนื่องจากอิทธิพลการปกครองของจีนในช่วงหนึ่งพันปีแรกของประวัติศาสตร์เวียดนาม ทำให้ภาษาจีนกลายเป็นภาษาเขียนอย่างเป็นทางการในประวัติศาสตร์เวียดนามต่อมาอีกราวเวลาหนึ่งพันปี ในขณะเดียวกัน ภาษาเวียดนามก็พัฒนาเป็นภาษานม มีเอกลักษณ์ของตัวเองและเป็นสัญลักษณ์ของชาตินิยมเวียดนามที่ปรากฏในวงวรรณกรรมของชาวพื้นเมือง แต่ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองเวียดนามอย่างเต็มที่ตั้งแต่ปี ๑๘๘๔ ฝรั่งเศสได้นำระบบตัวอักษรโรมันที่บาดหลวงอเล็กซองเดอร์ เดอ โฮดส์ (Alexander de Rhodes) คิดขึ้นไว้ใช้กับระบบเสียงในภาษาเวียดนามตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ มาทำให้แพร่หลายในระบบการศึกษาสมัยใหม่ของเวียดนามภายใต้การบริหารของฝรั่งเศส ในที่สุดตัวอักษรเวียด-นามโรมัน หรือก๊วกงื่อ (Quoc ngu) ก็เข้ามาแทนที่ตัวอักษรจีนและนม โดยที่ใช้กันมาจวบจนกระทั่งทุกวันนี้

"กิมเวินเกี่ยว" หรือ "เจวี่ยนเกี่ยว" บทประพันธ์ร้อยกรองนวนิยายภาษานม สะท้อนปรัชญาความรักและชีวิต โดย เหงวียนซุ

บทความนี้กล่าวถึงพัฒนาการของการใช้ภาษาหาน-นมในเวียดนาม แต่ที่สำคัญกว่านั้นคือตัวหนังสือและเอกสารที่เขียนด้วยตัวอักษรทั้งสอง รวมทั้งแหล่งเก็บหนังสือและเอกสารดังกล่าวทั้งในและนอกประเทศเวียดนาม

เดิมผู้เขียนบทความนี้เขียนตัวอักษรเวียดนามโรมันในรูปสมบูรณ์เฉพาะชื่อหนังสือและเอกสารเท่านั้น ชื่อสถานที่และบุคคลอยู่ในรูปไม่สมบูรณ์และขาดการลงวรรณยุกต์ ดังนั้น เพื่อความสะดวกในการพิมพ์ ผู้แปลจะเขียนชื่อหนังสือและเอกสารเป็นภาษาไทยตามการออกเสียงภาษาเวียดนามโดยจะวงเล็บตัวเขียนเวียดนามโรมันไว้ แต่จะอยู่ในรูปไม่สมบูรณ์และไม่ใส่วรรณยุกต์อย่างอื่นจะคงตามต้นฉบับเดิม ส่วนวงเล็บเหลี่ยมเป็นข้อความเพิ่มเติมของผู้แปลเอง และเชิงอรรถเครื่องหมายดอกจันทร์ในบทแปลก็เป็นของผู้แปลด้วย

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทแปล

๑. คลังหนังสือและเอกสารภาษาหาน-นม

๑.๑ มีการใช้ตัวหนังสือภาษาจีนเก่าในเวียดนามตั้งแต่ยุคแรกๆ อย่างน้อยที่สุดก็ตั้งแต่สมัย Zhao Tuo [หรือก็คือ 趙佗 ในภาษาเวียดนามออกเสียงว่า เจยีวะด่า ต่อมาเป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์เจียวะ ปรากฏชื่อ เจียวะวู่-เวือง] ซึ่งเป็นชาวจีนผู้รวมอาณาจักรโบราณโอวหลัก (Au Lac) ของเวียดนาม [๒๕๗-๒๐๗ ก่อนคริสต์ศักราช] เข้ากับอาณาจักรหนานเยวี้ย [南越] ของราชวงศ์ Zhao [เมืองหลวงอยู่ในเมืองกว่างโจวปัจจุบัน] (๑๗๙ ก่อนคริสต์ศักราช*) ดังปรากฏมีหลักฐานอยู่บนแผ่นตราชนิดต่างๆ กัน ๓๑ ชนิด ซึ่งพบในที่ ๕๕ แห่ง บนชิ้นส่วนของวัตถุโบราณ ๒๔ ชิ้น เขียนเป็นตัวลักษณะต่างๆ บนหลุมฝังศพของจักรพรรดิ์ Zhao (๑๓๖-๑๒๔ ก่อนคริสต์ศักราช) โดยขุดค้นพบในมณฑลกวางตุ้งของจีนเมื่อปลาย ค.ศ. ๑๙๘๓[๑]

ดังนั้น ตัวอักษรจีนสมัยเก่าจึงกลายเป็นสื่อที่ใช้สำหรับการศึกษาและการบันทึกของคนเวียดนามซึ่งเริ่มตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑ ในคำเล่าขานแต่โบราณ (Gujin Shanyan) ได้อ้างถึงชายคนหนึ่งชื่อ Truong Trong มีบ้านเกิดที่ Nhat Nam (ปัจจุบันอยู่ทางตอนกลางของเวียดนาม) มีชีวิตอยู่ในตอนคริสต์ศตวรรษที่ ๑ เขาสามารถเขียนและพูดภาษาจีนได้[๒] นอกจากนี้ยังมีหลักฐานที่เหลืออยู่ใน Hongming ji (ซึ่งเป็นงานเขียนที่รวบรวมเกี่ยวกับอรรถาธิบายตำราพุทธศาสนา) ประกอบด้วยจดหมาย ๓ ฉบับ เขียนเป็นภาษาจีนโดย Dao Gao และ Phap Minh นักปราชญ์ชาวเวียดนามผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่ในคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ในจดหมายนั้นเขาทั้งสองคนได้อภิปรายถึงปัญหาพุทธศาสนากับ Li Miao ชาวจีนผู้เป็นเจ้าหน้าที่ปกครองชาวเวียดนามต่อมาในมณฑล Giao Chau[๓] [交州] ** นับ

---

* ตามเอกสารประวัติศาสตร์ของเวียดนามเรื่อง **เวี่ยดนามสือเหลือก (Viet-Nam Su-Luoc)** ของ Tran Trong Kim กล่าวว่าอาณาจักร Au Lac ถูกตีแตกและผนวกเข้ากับอาณาจักรจีนตอนใต้รวมชื่อใหม่เป็น Nan Yue (หรือนามเวียดในภาษาเวียดนาม) ในปีกวี่ติ (๒๐๗ ก่อน ค.ศ.) เจวียวะค่าผู้พิชิตอาณาจักรโอวหลักได้ตั้งเมืองหลวงของตนขึ้นชื่อ 番禺 (อ่านว่า เฟียนงุง ในภาษาเวียดนาม) ในปีนั้น [Tran Trong Kim, **Viet-Nam Su-Luoc** *(ประวัติศาสตร์เวียดนาม)* (Ha Noi : Nha xuat ban Tan Viet, 1951), p. 37].

** เขตการปกครองเวียดนามที่กำหนดแบ่งเป็นครั้งที่ ๒ ในฐานะมณฑลหนึ่งภายใต้การปกครองของจีนสมัยสามก๊ก ค.ศ. ๒๒๐-๒๖๕ ครั้งแรกเวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีนสมัยฮั่นตะวันตกในฐานะมณฑลหนึ่งนามว่าเซาจี่ (Giao Chi 交趾) (๑๑๑ ก่อนค.ศ.- ค.ศ. ๒๐๓).

[๑] **Xi Han Nan Yue, wang mu faju chubu baogao** *(รายงานเบื้องต้นเกี่ยวกับการขุดค้นหลุมฝังศพของกษัตริย์หนานเยวี้ยในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก)* in **Kaogu [โบราณคดี]** No.3, 1984, Beijing, pp.222-230 ; *Lingnan kaogu di zhongda faxian (การค้นพบทางโบราณคดีที่สำคัญในบริเวณตอนใต้ของจีน)* in **Zhonguo yingfao** *(วารสารจีน),* No.8, 1981, pp. 32-35.

[๒] Quoted from **Shuijing Zhu** *(อรรถาธิบายว่าด้วยแม่น้ำ (ของจีน))*, part Wenshui (แม่น้ำเหวิน) (แต่งโดยชาวจีนชื่อ Li Dao Yuan มีชีวิตอยู่ในระหว่างสมัย Bei Wei (386-532 A.D.)).

[๓] **Quan Shanggu Sandai Qin Han Sanguo Liuchao Wen (งานวรรณกรรมจีนฉบับสมบูรณ์ ตั้งแต่สมัยโบราณถึงสมัยหกราชวงศ์)** part Quan Song Wen (งานวรรณกรรมฉบับสมบูรณ์ในสมัยราชวงศ์ซ้อง), Book 63 (แต่งโดยชาวจีนชื่อ Yan Kejun ในสมัยราชวงศ์ชิง). Ed. Zhonghua Shuju. Beijing, 1958.

จากคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๙ เป็นต้นมา ตัวอักษรและภาษาจีนก็ได้แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางทั่วเวียดนามพร้อมกับปรากฏนักเขียนประมาณ ๒๐ คน ในจำนวนนี้มีผู้มีงานเขียนที่ยังหลงเหลืออยู่ในรูปทั้งร้อยกรองและร้อยแก้วเป็นภาษาจีน เช่น Phap Hien (? - 626), Dai Thua Dang (คริสต์ศตวรรษที่ ๗), Thanh Bien (?-685), Khuong Cong Phu (คริสต์ศตวรรษที่ ๘), Dinh Khong (?-808), Lien Huu Phuong (คริสต์ศตวรรษที่ ๘-๙), Cam Thanh (?-806) Le Guy An (?-936) เป็นต้น โดยเฉพาะ Khuong Cong Phu ถึงกับเดินทางไปเมืองจีนเพื่อไปสอบภาษาจีนระดับปฐมดุษฎีบัณฑิต และเขาก็สอบได้ที่ ๑ ในการแต่งคำประพันธ์ร้อยแก้วที่เรียกว่าผู้[賦文] (Phu-ร้อยแก้วที่ต้องสัมผัส) นอกจากนี้เขายังได้เขียนหนังสือเป็นงานวิทยานิพนธ์ภาษาจีนอีกด้วย[๕] อาจกล่าวได้ว่าในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๘-๙ มีชาวเวียดนามที่รู้ตัวอักษรและภาษาจีนเป็นอย่างดีแล้ว

นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ แม้ว่าเวียดนามจะได้หลุดพ้นจากการปกครองของอำนาจศักดินาจีนแล้วก็ตาม ตัวอักษรจีนและภาษาจีนยังคงเป็นสื่อที่ใช้สำหรับการศึกษา การบันทึกและการพัฒนาวัฒนธรรมของรัฐเวียดนามต่อไป หรือแม้กระทั่งใน ค.ศ. ๑๙๑๙ ขณะที่การสอบโดยใช้ภาษาจีนได้ถูกยกเลิกไปแล้ว การศึกษาและการบันทึกต่างๆ ก็ยังคงใช้ภาษาจีนกันอยู่เป็นส่วนหนึ่ง จนกระทั่งใน ค.ศ. ๑๙๔๕ หลังจากการปฏิวัติเดือนสิงหาคม การใช้ตัวหนังสือจีนในภาษาเวียดนามก็มาถึงจุดจบ

โดยสรุปแล้ว ตัวอักษรจีนมีประวัติศาสตร์ในเวียดนามยาวนานถึง ๒,๐๐๐ ปี ซึ่งเกือบครึ่งหนึ่งอยู่ในช่วงระยะเวลาที่ชาติเวียดนามเป็นเอกราช และที่เหลือก็อยู่ภายใต้การปกครองของจีนยุคศักดินา

๑.๒ ตัวอักษรนมก็คือตัวอักษรเวียดนามที่อาศัยวิธีการเขียนตัวอักษรอย่างจีนมาดัดแปลงคิดเป็นคำสำหรับใช้ในภาษาเวียดนาม การพัฒนาของตัวอักษรนมแบ่งได้เป็น ๒ ขบวนการ คือ

ขั้นแรก เรียกว่า "การซึมซับตัวอักษรจีน" (assimilation of Chinese characters) คือการใช้ตัวอักษรจีนมาดัดแปลงคิดเป็นคำในภาษาเวียดนาม ซึ่งได้ใช้กันมายาวนานตลอด ๑๐ ศตวรรษของการปกครองโดยอำนาจศักดินาจีน

ขั้นที่สอง เรียกว่า "การสร้างสรรค์ระบบตัวอักษรนม" (creation of a system of the Nom script) หลังจากที่ได้ผ่านประสบการณ์การซึมซับลอกเลียนแบบตัวอักษรจีนมาแล้ว ช่วงนี้อาจเริ่มขึ้นเมื่อตอนที่เวียดนามเป็นเอกราชในสมัยราชวงศ์ลี้-เจิ่น (Ly-Tran) ซึ่งในตอนนั้นได้เกิดความรู้สึกกันว่าสังคมเวียดนามมีความจำเป็นอย่างรีบด่วนที่จะต้องสร้างสรรค์การเขียนตัวอักษรนมให้เพียงพอกับการใช้ในหลายๆ ด้าน

ปัจจุบันมีหลักฐานตัวอักษรนมที่เก่าแก่ที่สุดคืออักษรนม ๒๐ ตัว ผสมอยู่กับตัวอักษรจีนปรากฏบนแผ่นหินที่วัดพุทธ Thap Mieu (ในเขต Yen Lang นอกเมืองฮานอย) ในสมัยของพระ-

---

[๕] **quan Tang Wen** *(งานวรรณกรรมฉบับสมบูรณ์ในสมัยราชวงศ์ถัง)*, book 446 (แต่งโดย Donggao Ruanyuan และคนอื่นๆ ใน ค.ศ. ๑๙๑๔ ตามราชโองการจากราชสำนักชิง).

เจ้าลี้เกาตง (Ly Cao Tong) (๑๑๗๖-๑๒๑๐)[๕] หนังสือเขียนด้วยตัวอักษรนมล้วนที่เก่าแก่ที่สุดยังมีหลงเหลืออยู่เป็นร้อยแก้ว ปรากฏในตอนท้ายของงาน เถี่ยนตงบ๋านหั่ง (Thien tong ban hanh) บรรณานุกรมหนังสือเกี่ยวกับพระสงฆ์นิกายธยานะในเวียดนาม) ในรัชสมัยของราชวงศ์เจิ่น (Tran)[๖] นับจากคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘-๑๙ ตัวอักษรนมก็มาถึงพัฒนาการขั้นสูงสุด จนกระทั่งในบางกรณีโดยเฉพาะการใช้ตัวอักษรนมเพื่อเขียนความเรียงร้อยแก้วและนวนิยายนั้นมีมากกว่าการใช้ตัวอักษรจีนเสียอีก

ดังนั้น ตัวอักษรนมจึงเป็นตัวอักษรที่ใช้กันอยู่ในประเทศเวียดนามเป็นเวลานานเช่นเดียวกับตัวอักษรหาน

๑.๓ นับเป็นเวลา ๒๐ ศตวรรษที่เวียดนามได้ใช้ตัวอักษรจีน และอีกกว่า ๑๐ ศตวรรษที่ใช้ตัวอักษรนม และแล้วบรรพบุรุษของชาวเวียดนามก็ได้ทิ้งหนังสือที่เขียนด้วยตัวอักษรหาน-นมในจำนวนและประเภทวรรณกรรมต่าง ๆ เป็นอันมาก

ก่อนหน้า ๑๙๔๕ มีห้องสมุดเก็บหนังสือตัวอักษรหาน-นมในเวียดนามซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่แต่งโดยคนเวียดนาม มีทั้งที่เขียนเป็นภาษาจีน นม และผสมกัน โดยอยู่ในรูปที่เขียนบนกระดาษ ผ้า ไม้ หิน ทองเหลือง ภาชนะ-กระเบื้อง ถ้วยชาม อิฐ กระเบื้อง ฟิล์ม กระจก ฯลฯ สถาบันหาน-นมศึกษา (Institute of Han-Nom Studies) [อยู่ที่ฮานอย ตั้งขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๗๙] ได้เก็บรักษาเฉพาะหนังสือหาน-นมไว้ถึงจำนวน ๕,๕๐๐ เรื่อง ซึ่งมีทั้งหมด ๑๒,๐๗๓ เล่ม ประกอบไปด้วยเรื่องทุกชนิด หนังสือภาษาจีนจะอยู่ในเลขหมู่ A 3,947 เล่ม, VHb 361 เล่ม, VHv 4,843 เล่ม, VHt 79 เล่ม หนังสือนมอยู่ในเลขหมู่ AB 599 เล่ม, VNv 545 เล่ม, VNb 62 เล่ม หนังสือที่อัดสำเนาหรือตีพิมพ์ใหม่จากหนังสือภาษาจีนอยู่ในเลขหมู่ AC 1,422 เล่ม, HVv 215 เล่ม

นอกจากนี้ยังมีหนังสือหรือเอกสารชนิดอื่น ๆ ที่ไม่รวมอยู่ในจำนวนนี้ เช่น พระราชกฤษฎีกาแต่งตั้งพวกนักปราชญ์อยู่ในเลขหมู่ AD 454 เล่ม ประวัติของพวกนักปราชญ์ อยู่ในเลขหมู่ AE 557 เล่ม ตำราว่าด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีและหลักปฏิบัติต่างๆ อยู่ในเลขหมู่ AF 748 เล่ม ทะเบียนที่ดิน อยู่ในเลขหมู่ AC 500 เล่ม ประวัติศาสตร์หมู่บ้านและบันทึกเกี่ยวกับเรื่องราวในสมัยเก่า อยู่ในเลขหมู่ AJ 252 เล่ม[๗] ถ้าดูกันเฉพาะจำนวนวัตถุ (materials) อย่างเดียว สถาบันนี้ได้เก็บรักษาเอกสารไว้ทั้งหมดประมาณ ๓๐,๐๐๐ หน่วย (ชิ้น) ประกอบด้วยฟิล์ม กระจก รูปภาพ ไมโครฟิล์ม รูปคัดลอกจารึกบนหิน-

---

[๕] Dao Duy Anh-**Chung tich xua nhat ve chu Nom : Mot tam bia doi Ly Cao Tong** *(หลักฐานตัวอักษรนมที่เก่าแก่ที่สุด : แผ่นหินซึ่งค้นพบในสมัยของพระเจ้า Ly Cao Tong)* in **Nghien cuu lich su** *(ประวัติศาสตร์ศึกษา)*, No. 134, 1973.

[๖] **Thien tong ban hanh** *(บรรณานุกรมหนังสือนิกายธยานะของเวียดนาม)* printed in the 6 th year of the Canh Hung reign (1745) from sheet 22 a to 29 b ; หนังสือเล่มนี้เป็นอภินันทนาการที่ Prof. Hoang Xuan Han มอบให้ Institute of Han-Nom Studies - Hanoi.

[๗] เลขเหล่านี้มาจากคลังเลขทะเบียนหนังสือและเอกสารซึ่งเก็บอยู่ที่ Institute of Social Sciences Information และได้ส่งมอบให้ Institute of Han-Nom Studies รักษาแทนต่อไปในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๘๒.

หลุมฝังศพ กระดิ่งทองแดง หินเพลง [แผ่นหินที่ตีเป็นเสียงดนตรี] ป้ายชื่อสถานที่ แผ่นไม้ ฯลฯ สำหรับไมโครฟิล์มมีทั้งหมด ๒,๒๘๖ ชิ้น ซึ่งในจำนวนนี้ ๑,๐๔๗ ชิ้นเป็นสำเนาหนังสือ (เลขหมู่ A 448 ชิ้น, AB 251 ชิ้น, AC 23 ชิ้น, BHb 10 ชิ้น, VHv 315 ชิ้น) และ ๑,๒๓๙ ชิ้นเป็นสำเนาจารึกต่างๆ[๘] รูปคัดลอกจารึกบนแผ่นหินมีจำนวนประมาณ ๒๒,๐๐๐ ชิ้น (คัดลอก โดย Ecole Française d' Extrême-Orient ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๐-๑๙๔๕ เป็นจำนวน ๒๐,๙๗๙ ชิ้น ส่วนที่เหลือ ทำเพิ่มเติมหลังจากค.ศ. ๑๙๕๔) [อดีต EFEO ที่ฮานอย ปัจจุบันคือห้องสมุดสังคมศาสตร์เวียดนาม] ในจำนวนทั้งหมดนี้มีแผ่นหินมากกว่า ๑,๒๐๐ ชิ้นสลักด้วยตัวหนังสือภาษานมล้วน หรือผสมระหว่างหานกับนม[๙]

หนังสือหาน-นมที่มีเหลืออยู่เหล่านี้ได้ปลุกเร้าความสนใจอย่างมากโดยไม่ใช่ด้วยเหตุที่มีจำนวนและประเภทมากเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นเพราะความสำคัญของมันเองด้วย

ตามสถิติเบื้องต้น ในจำนวนหนังสือจีน ๕,๕๐๐ เรื่อง ซึ่งเก็บรักษาไว้ที่ห้องสมุดของสถาบันหาน-นมศึกษานั้น มีจำนวน ๒,๕๐๐ เล่มเกี่ยวข้องกับวรรณคดี ๑,๐๐๐ เล่มเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ๖๐๐ เล่มเกี่ยวกับศาสนา ๔๕๐ เล่มเกี่ยวกับปรัชญาและความคิดต่าง ๆ ๔๐๐ เล่มเป็นเรื่องการศึกษาและวัฒนธรรม ๓๕๐ เล่มเป็นเรื่องสังคม-การเมือง ๓๐๐ เล่มเป็นเรื่องสาธารณสุข การแพทย์ และเภสัชศาสตร์ ๓๐๐ เล่มเป็นเรื่องภูมิศาสตร์ ๒๕๐ เล่มเป็นเรื่องกฎหมาย ๘๐ เล่มเป็นเรื่องศิลปะ ๗๐ เล่มเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ ๖๐ เล่มเกี่ยวกับภาษาและการ ประพันธ์ ๕๐ เล่มเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และฟิสิกซ์ ๔๐ เล่มเกี่ยวกับการป้องกันประเทศและการทหาร ส่วนที่เหลือจำนวนเล็กน้อยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม การเกษตร อุตสาหกรรม และครอบคลุมเรื่องอื่นๆ อย่างกว้างขวาง สำหรับหนังสือที่เป็นภาษานมเท่าที่รู้ชื่อเรื่องมีจำนวน ๑,๔๙๒ เล่ม ในจำนวนนี้ ๕๔๔ เล่มเกี่ยวข้องกับวรรณคดีและภาษา ๔๐๓ เล่มเป็นปรัชญาและศาสนา ๓๒๔ เล่มเป็นประวัติศาสตร์ ๑๗๖ เล่มเกี่ยวกับการแพทย์ เภสัชศาสตร์ รวมทั้งชีวะวิทยา ๓๐ เล่มว่าด้วยการละคร[๑๐] [ที่เหลือเป็นเรื่องอื่นๆ]

ดังนั้น จะเห็นว่าการศึกษาสาขาความรู้ต่าง ๆ ในเวียดนาม เช่น ปรัชญา ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา กฎหมาย การทหาร การป้องกันประเทศ วัฒนธรรม การ

---

[๘] Tran Khang - **Vai net ve thu tich Han Nom luu tru tai Vien thong tin khoa hoc xa hoi** *(ลักษณะบางประการของบรรณานุกรมหนังสือหาน-นม ที่เก็บอยู่ในสถาบันสังคมศาสตร์สนเทศ)* printed in **Thu tich co va nhiem vu moi** *(รายชื่อหนังสือยุคโบราณและผลงานใหม่)* Hanoi : Social Sciences Publishing House, 1972, p.42.

[๙] Le Van Quan - **Nghien cuu ve chu Nom** *(ศึกษาตัวอักษรนม)*. Ed. "**Social Sciences.**" Hanoi, 1981, pp. 14, 224, 225; ตามข้อมูลของผู้แต่ง ในจำนวนรูปคัดลอกโดย EFEO มี ๑,๒๐๕ ชิ้นเป็นตัวเขียนด้วยอักษรหาน-นมหรือนมล้วน.

[๑๐] Kieu thu Hoach - **Bao cao ve tinh hinh sach Nom va tinh hinh khai thac van ban Nom tu truoc Cach mang thang 8 den nay** *(รายงานเกี่ยวกับการสำรวจหนังสือนมและภาวะการใช้ตำราภาษานมตั้งแต่สมัยก่อนการปฏิวัติในเดือนสิงหาคมจนถึงปัจจุบัน* in **Thu tich co va nghiem vu moi (op. cit.)**, p. 174 ; ตามเลขในนี้ หนังสือเล่มหนึ่งอาจถูกจัดให้อยู่ในเลขหลายหมวดหมู่ หากหนังสือเล่มนั้นเกี่ยวข้องกับหลายสาขา

ศึกษา ภาษาศาสตร์ การประพันธ์ วรรณกรรม ศิลปะ ศาสนา คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ชีวะวิทยา สาธารณสุข การแพทย์และเภสัชศาสตร์ รวมทั้งเกษตรกรรม สถาปัตยกรรม ฯลฯ เหล่านี้จะต้องอาศัยหนังสือและเอกสารหาน-นมที่รวบรวมไว้ดังกล่าวมานี้เพื่อสร้างอดีตขึ้นมาใหม่ และรวมทั้งเพื่อที่จะศึกษาตัวความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นโดยตัวของมันเองด้วย

๒. การแปลตำราภาษาหาน-นม

เนื่องจากจำนวนและความลึกซึ้งของเอกสารหาน-นมในทางประวัติศาสตร์ ทำให้เอกสารหาน-นมกลายเป็นหลักฐานตัวหนังสือที่มีคุณค่าของชนชาติเวียดนาม ปรากฏว่าหลังจากที่มีการพัฒนาและการวางรากฐานการศึกษาภาษาหาน-นมในเวียดนามขนาดที่สามารถอ่านได้แล้ว ก็มีการแปลตำราหรืองานที่มีคุณค่าออกมาสู่สาธารณชน

๒.๑ งานแปลจากภาษาจีนไปเป็นภาษานมในช่วงแรกๆ ที่เก่าแก่มีเรื่อง เฟิดเทวี้ยดได่เบ๊าฝุโม๋ยเอิน(Phat thuyet dai bao phu mau an พุทธสุภาษิตว่าด้วยการทดแทนหนี้พระคุณของบิดามารดา) (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๕), เจวี่ยนกี่หมั่นหลุก (Truyen ky man luc รวมเรื่องนาเนกว่าด้วยตำนานของผู้ทรงฤทธิ์) แปลเป็นนมโดย Nguyen Thi Nghi ในสมัยราชวงศ์หมัก (Mac) (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๖-๑๗) งานแปลที่เก่าแก่และยังเหลืออยู่ซึ่งแปลจากภาษานมเป็นภาษาแห่งชาติเวียดนาม (ก๊วกงื่อ หรือ เวียดนามโรมัน) ก็มีเรื่อง หลุกเวินเตียน (Luc Van Tien เรื่องของหลุกเวินเตียน) (๑๘๗๖) โดย G, Janmeau, เจวี่ยนเด่ยเซือ (Chuyen doi xua นิทานโบราณ), กิมเวินเกี่ยว (Kim Van Kieu เรื่องของเกี่ยว) (๑๘๗๕), เจวี่ยนโคยไฮ่ (Truyen khoi hai นิทานชวนหัว) (๑๘๘๒), ซาฮ้วนกา (Gia huan ca คำกลอนว่าด้วยการเรียนรู้เรื่องครอบครัว) (๑๘๘๓), งือเตี่ยวเจื่องเดียวะ (Ngu tieu truong dieu เพลงของคนตกปลาและคนตัดไม้) (๑๘๘๕), หลุกซุกจังกง (Luc suc tranh cong สัตว์เลี้ยง ๖ ตัวกับคุณธรรมของมัน) (๑๘๘๗), และฟานเจิ่น (Phan Tran [ตำนานรักของฟานและเจิ่น]) (๑๘๘๙) ทั้งหมดแปล โดย Truong Vinh Ky* นอกจากนี้ยังมีเรื่องเจวี่ยนสายบ่วน (Chuyen giai buon นิทานคลายเหงา) (๑๘๘๖-๑๘๘๗), และตุกงื่อ, โก๋งื่อ, ซาโงน (Tuc ngu, co ngu, gia ngon สุภาษิต คำพังเพย คำคม) (๑๘๘๖-๑๘๘๗) โดย

* เจืองหวิงกี๋ (Truong Vinh Ky) (๑๘๓๗-๑๘๙๙) น่าจะมีความสำคัญในฐานะนักเขียนที่อยู่ระหว่างยุคเก่าต่อกับใหม่ เนื่องจากเขาเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการใช้ความรู้แบบประเพณีและแบบตะวันตกพร้อมกัน โดยมีอัจฉริยภาพอย่างชัดเจนในทางภาษา ความที่เขาได้มีโอกาสคลุกคลีกับพวกมิชชั่นนารีฝรั่งเศส และได้รับการส่งเสริมทางด้านการศึกษาจากพวกนั้นในปีนัง ประกอบกับลักษณะพิเศษของเขาที่รักและแสวงหาการเรียนรู้อย่างตลอดเวลา ทำให้เขาก้าวไปได้ไกลกว่านักวิชาการร่วมชาติที่ยังติดอยู่ในรูปแบบการเรียนรู้อย่างประเพณี เมื่อฝรั่งเศสเข้ายึดครองไซ่ง่อน เขาได้กลายไปเป็นล่ามและทำงานให้กับรัฐบาลฝรั่งเศส ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้เขาถูกเพื่อนร่วมชาติประณามว่าเป็นผู้ทรยศต่อประเทศและไม่ค่อยจะยอมรับผลงานของเขาโดยปริยาย นอกจากผลงานแปลภาษาหาน-นมแล้ว เขายังมีงานเขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสจำนวนหนึ่งที่แต่งขึ้นเป็นตำราเรียนภาษาเวียดนามเพื่อประโยชน์ของคนฝรั่งเศส ในฐานะปัญญาชน เขาได้ร่วมมือกับฝรั่งเศสก่อตั้งหนังสือพิมพ์ชื่อ ซาดิ่งเบ๊า (Gia dinh bao) เพื่อเผยแพร่การใช้ภาษาเวียดนามโรมัน นอกจากนี้เขายังได้สอนภาษาฝรั่งเศสและเป็นล่ามให้กับต่างประเทศหลายแห่งอีกด้วยเพราะผลผลิตจากความเป็นเอกทางภาษาของเขาผู้ซึ่งอ่านและพูดได้ถึง ๑๕ ภาษา

Huynh Tinh Cua ฯลฯ

๒.๒ หลังจากการเลิกระบบการสอบโดยใช้การเขียนเป็นภาษาจีน โดยเฉพาะหลังปี ๑๙๔๕ แล้ว ก็ไม่มีงานเขียนออกมาใหม่เป็นภาษาหานหรือนมอีกต่อไป งานแปลตำราวรรณกรรมเก่า ๆ ที่เขียนเป็นภาษาจีนและนม ซึ่งมีคุณค่าออกมาเป็นภาษาก๊วกงื่อจึงเกิดมีความสำคัญอย่างเร่งด่วนเพื่อให้คนรุ่นใหม่รู้เรื่องอดีตของตัวเอง

๒.๒.๑ งานเขียนภาษาจีนที่ได้รับการแปลและงานที่เป็นการถอดตัวนมส่วนใหญ่จะได้รับการตีพิมพ์ในช่วงหลังปี ๑๙๔๕ ซึ่งมักเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับวรรณกรรม สำหรับวรรณกรรมภาษานม มีงานรวมบทกวีและนิยายที่น่าสนใจได้รับการแปลออกมาเป็นภาษาแห่งชาติแล้ว เช่น ก๊วกเอิมทีเติ่บ (Quoc am thi tap รวมบทกวีภาษานม) แต่งโดย Nguyen Trai, โฮ่งดึ๊กก๊วกเอิมทีเติ่บ (Hong Duc quoc am thi tap รวมบทกวีภาษานมสมัยพระเจ้าโฮ่งดึ๊ก ปี ๑๔๖๐ -๑๔๗๙) พระเจ้าเลทั้งตง (Le Thanh Tong) ทรงพระราชนิพนธ์ร่วมกับข้าราชสำนักชั้นสูง, บักเวินทีเติ่บ (Bach Van thi tap รวมบทกวีของบักเวิน) เขียนโดย Nguyen Binh Khiem (นามปากกาบักเวิน), ตือซุงว่าน (Tu Dung Van เพลงบทวิถีของตือซุง) โดย Dao Duy Tu, ซองตึงเบิ๊ดซา (Song Tinh Bat Da เรื่องของซองตึงและเบิ๊ดซา) ของ Ngnyen Huu Hao, สายหวาย (Sai Vai พระภิกษุกับสาวกนารี) ของ Nguyen Cu Trinh, จิงฝุเงิม (Chinh phu ngam บทรำพันของหญิงร้างสามียามออกศึก) เขียนเป็นภาษานมโดย Doan Thi Diem (นามปากกาของ Phan Huy Ich), กุงอว๋านเงิมคุ๊ก (Cung oan ngam khuc บทรำพันของสาวสนมนางใน) โดย Nguyen Gia Thieu, ฮวาเตียน (Hoa Tien นิยายรัก-ชื่อเรื่องหมายถึงกระดาษชนิดหนึ่งซึ่งใช้สำหรับเขียนจดหมายรัก) โดย Nguyen Huy Tu, เซอกิ๋งเตินจาง (So kinh tan trang ของหมั้นหวีกับกระจก) แต่งโดย Pham Thai, เจวี่ยนเกี่ยว (Truyen Kieu) (เป็นเรื่องเดียวกับ Kim Van Kieu ที่กล่าวถึงไปแล้ว) แต่งโดย Nguyen Du,* บิ๊กโกวกี่โหงะ (Bich cau ky ngo การบรรจบอันงดงามแห่งสายน้ำสีคราม) ของ Vu Quoc Tran, และ หลุกเวินเตียน (Luc Van Tien) (อ้างแล้ว) โดย Nguyen Dinh Chieu เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานเขียนนิยายเป็นภาษานมโดยนักเขียนนิรนามอีก เช่น เทียนนามง่อหลุก (Thien nam ngu luc ตำนานแห่งสวรรค์เบื้องทักษิณ), ฟานเจิ่น (Phan Tran) (อ้างแล้ว), เจก๊อก (Tre Coc การแข่งขันระหว่างปลาดุกกับคางคก), ฟ่ามกงกุ๊กฮวา (Pham Cong Cuc Hoa ตำนานรักของฟ่ามกงและกุ๊กฮวา) เป็นต้น

สำหรับงานที่เขียนเป็นภาษาจีนโดยนักเขียนและกวียุคเก่าก็มีเป็นจำนวนมากที่ได้รับการแปลออกมาเป็นภาษาก๊วกงื่อ เช่นเวี่ยด

---

* เหงวียนซู (Nguyen Du) (๑๗๖๖-๑๘๒๐) เป็นกวีในราชสำนักของราชวงศ์เล เมื่อราชวงศ์เลสิ้นสุดลง เขาต้องยอมรับใช้พวกเจ้านายราชวงศ์เหงวียนอย่างขมขื่นเพราะอุดมคติที่ยึดมั่นในคุณธรรมแห่งความจงรักภักดีและถือเกียรติศักดิ์ของตัวเอง ความคิดในทางคุณธรรมของเขาสะท้อนออกมาอย่างชัดเจนในเรื่อง เจวี่ยนเกี่ยว หรือ กิมเวินเกี่ยว ซึ่งสะท้อนการยอมรับชะตากรรม ยกย่องคุณงามความดีและศักดิ์ศรีของมนุษย์มากกว่าการยอมใช้อัจฉริยภาพในทางไม่ถูกต้อง นวนิยายนี้แต่งด้วยภาษานมและเป็นที่รู้จักกันอย่างดีของคนเวียดนาม ได้รับการแปลออกมาแล้วหลายภาษา

เดี่ยนอูลิง (Viet dien u linh อำนาจผีของชนชาติเวียด) โดย Ly Te Xuyen, หลิ่งนามจี๊กไก๊ว (Linh Nam chich quai รวมเรื่องอัศจรรย์ของหลิ่งนาม) โดย Tran The Phap, Vu Quynh และ Kieu Phu, เทอวันลี้เจิ่น Tho van Ly Tran รวมบทกวีสมัยราชวงศ์ลี้เจิ่น) โดย Tran The Phap, อึ๊กจายทีเติ่บ (Uc Trai thi tap รวมบทกวีของอึ๊กจาย) โดย Nguyen Trai (นามปากกาอึ๊กจาย), กงซือเตี่ยบกี๊ (Cong du tiep ky บันทึกย่อยามว่าง) โดย Vu Phuong De, เจวี่ยนกี่หมั่นหลุก (Truyen ky man luc) (อ้างแล้ว) โดย Nguyen Du, วู่จุงตุ่ยบุ๊ด (Vu trung tuy but เส้นทางของภู่กันในวสันตกาล) โดย Pham Dinh Ho, ตังเทืองโหงวหลุก (Tong thuong ngau luc บทประพันธ์จากโลกาวัฏ) ของ Pham Dinh Ho และ Nguyen An, เทอวันโงถี่เญิ่ม (Tho van Ngo Thi Nham ผลงานเลือกสรรของโงถี่เญิ่ม), เทอวันฟานฮุยอิ๊ก (Tho van Phan Huy Ich ผลงานเลือกสรรของฟานฮุยอิ๊ก), เทอฉื่อหานกั่วเหงวียนซุ (Tho chu Han cua Nguyen Du บทกวีภาษาจีนของเหงวียนซุ), ฮว่างเลเหญี้ยดโถ่งจี๋ (Hoang Le Nhat Thong Chi การรวมชาติสมัยราชวงศ์เล) โดยกวีกลุ่มตระกูลโง (Ngo), เทอเกาบ๊ากว๊าด (Tho Cao Ba Quat รวมบทกวีของเกาบ๊ากว๊าด), เทอวันฟานโบ่ยโจว (Tho van Phan Boi Chau ผลงานวรรณกรรมของฟานโบ่ยโจว), เทอวันฟานโจวจิง (Tho van Phan Chau Trinh ผลงานวรรณกรรมของฟานโจวจิง), และเหญียดกี๊จองตู่ (Nhat ky trong tu บันทึกจากห้องขัง) โดย Ho Chi Minh เป็นต้น

๒.๒.๒ ต่อไปก็เป็นงานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ งานส่วนใหญ่ได้รับการแปลออกมาแล้วจากภาษาจีนเป็นภาษาเวียดนาม งานที่ควรจะต้องกล่าวถึงก็คือ ได่เวี่ยดสือกี๊ตว่านทือ (Dai Viet su ky toan thu พงศาวดารไดเวียดฉบับสมบูรณ์) ทั้งหมด ๑๙ ภาค โดยนักประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์เล, เลเจี่ยวทงสือ (Le Trieu thong su ประวัติศาสตร์ราชวงศ์เล) ทั้งหมด ๓๐ ภาค โดย Le Quy Don, ได่นามถึกหลุก (Dai Nam thuc luc บันทึกเหตุการณ์ในไดนาม) ทั้งหมด ๕๖๐ ภาค, เคิมดิ่นเวี่ยดสือทงช้ามเกืองหมุก (Kham dinh Viet su thong giam cuong muc พงศาวดารเวียดนามโดยลำดับราชวงศ์-บันทึกเหตุการณ์ใหญ่น้อย) ทั้งหมด ๕๓ ภาค แต่งโดยสถาบันประวัติศาสตร์แห่งชาติของราชวงศ์เหงวียน ฯลฯ

๒.๒.๓ กลุ่มที่ ๓ เป็นงานเขียนเกี่ยวกับการแพทย์ ซึ่งมีจำนวนมากพอควรที่ได้รับการแปลออกมาแล้ว ที่ควรจะกล่าวถึงก็มี หายเทื่องอีตงเติมหลิ่ง (Hai Thuong y tong tam linh กฎเกณฑ์บางประการเกี่ยวกับแพทย์ศาสตร์ของสำนักหายเทื่อง) มี ๒๗ เล่ม โดย Le Huu Trac นามปากกา Hai Thuong Lan Ong (ความนิ่งเงียบบนชายฝั่งทะเล)

๒.๒.๔ งานเขียนภาษาหาน-นม ในสาขาอื่น ๆ ก็มีการแปลหรือถอดตัวอักษรออกมาเป็นระยะ ๆ เช่น คว้าฮือหลุก (Khoa hu luc บันทึกตำราว่าด้วยพุทธปรัชญา) โดย พระเจ้าเจิ่นไท้ตง (Tran Thai Tong) หรือ [อาจเป็น] พระเจ้าเจิ่นเญินตง -Tran Nhan Tong), จุกเลิมตงจี๋เงวียนทัง (Truc Lam tong chi nguyen thanh สารธรรมปรัชญาในนิกายธยานะของจุกเลิม) โดย Ngo Thi Nham, ซือเดียะจี๋ (Du dia chi ภูมิศาสตร์ของชาติ-เกี่ยวข้องกับภูมิประวัติศาสตร์ของเวียดนามตั้งแต่สมัยโบราณถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕) โดย

Nguyen Trai, โอโจวเกิ่นหลุก (O Chau can luc ภูมิประวัติศาสตร์ของโอโจว [ที่บริเวณแห่งหนึ่งใน Thuan Hoa]) โดย Duong Van An, ผู้เบียนตับหลุก (Phu bien tap luc บันทึกต่าง ๆ ว่าด้วยเรื่องเขตชายแดนของแผ่นดิน-บันทึกที่เขียนขึ้นในระหว่างการเดินทางไปเขตชายแดนเพื่อผลักดันให้มีการบันทึกเรื่องภูมิศาสตร์ของเขตดังกล่าว) โดย Le Quy Don, ทังฮว๋ากวานฟอง (Thanh Hoa quan phong สภาพภูมิประเทศของจังหวัดทังฮว๋า - ดินแดนและประชาชน) โดย Vuong Duy Trinh, จี่นามหงอกเอิมสายเงยี๊ย (Chi nam ngoc am giai nghia คู่มือการออกเสียงและความหมายของตัวอักษรจีน-งานด้านภาษาศาสตร์) โดย Trinh Thi Ngoc Truc, อันนามจี๋เหลือก (An Nam chi luoc สังเขปประวัติศาสตร์เวียดนาม - งานโดยพิสดาร) โดย Le Trac, เวินด่ายลว่ายงื๋อ (Van dai loai ngu ตำราต่าง ๆ เขียนจากห้องสมุดของข้าพเจ้า - งานโดยพิสดาร) และเกี๋ยนวันเตี๋ยวหลุก (Kien van tieu luc รวมเรื่องขนาดสั้นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เห็นและได้ยินมา) โดย Le Quy Don, หลิกเจี่ยวเหียนเจืองลว่ายจี๋ (Lich trieu hien chuong loai chi พงศาวดารทางการของราชวงศ์ต่างๆ - งานโดยพิสดาร) โดย Phan Huy Chu ฯลฯ งานของนักเขียนหรือกวีหาน-นมบางคนได้ถูกแปลหรือถอดตัวอักษรเป็นภาษาเวียดนามสมัยใหม่แล้ว เช่นงานของ Nguyen Trai และ Le Quy Don* (งานฉบับสมบูรณ์ของเขามีทั้งที่แปลและถอดตัวอักษร) งานของ Nguyen Dinh Chieu ภาคสมบูรณ์ก็ได้ถูกถอดจากภาษานมเป็นภาษาก๊วกงื๋อเช่นกัน

๓. การศึกษาตำราภาษาหน-นม

นอกจากมีการแปลและการถอดตัวอักษรแล้ว ก็ยังมีการทำวิจัยศึกษาตำราหาน-นมอย่างมากด้วย

๓.๑ ก่อนหน้าการปฏิวัติเดือนสิงหาคม ๑๙๔๕ ในช่วงเวลานั้นยังมีการใช้ตัวหนังสือหาน-นมกันอย่างแพร่หลาย หรืออย่างน้อยก็ยังมีการใช้อยู่ในวงจรที่จำกัด มีศูนย์กลางหลายแห่งที่ทำการศึกษาหาน-นมต่าง ๆ กัน

๓.๑.๑ ที่จะกล่าวถึงเป็นสถานแรกก็คือสถาบันประวัติศาสตร์แห่งชาติภายใต้ราชวงศ์

---

* ในประวัติศาสตร์วรรณกรรมของเวียดนามต้องถือว่าทั้งสองคนนี้เป็นกวีหรือนักเขียนชั้นคลาสสิคของเวียดนาม

- เหงวียนจ๋าย (Nguyen Trai) (๑๓๘๐-๑๔๔๒) เขาเริ่มต้นชีวิตจากการเป็นกบฏเข้าร่วมขบวนการกู้ชาติลามเซินโดยการนำของเลเล่ยเพื่อต่อต้านอำนาจการปกครองของจีนราชวงศ์หมิง เมื่อเลเล่ยกู้ชาติได้และสถาปนาราชวงศ์เล เขาได้เป็นขุนพลคู่ใจทั้งการทหารและพลเรือน ในด้านการกวีเขามีความสามารถยิ่งใหญ่พอๆ กับการเมือง งานที่ยิ่งใหญ่ของเขา คือ บิ่งโง่ได่เก๊า (ซึ่งสามารถเปรียบได้กับวรรณกรรมเรื่อง ลิลิตยวนพ่าย ของไทย) นอกจากนี้ก็เป็นงานด้านวรรณกรรมการประพันธ์อีกมากมาย

- เลกวี่โดน (Le Quy Don) (๑๗๒๖-๑๗๘๔) เป็นคนที่เรียนหนังสือเก่งตั้งแต่เล็กและมีความสามารถด้านการประพันธ์อย่างหาตัวจับยาก ขนาดวันหนึ่งเขาสามารถแต่งผู้ได้ ๑๐ บทโดยไม่ต้องคิด เมื่อเข้านั่งสอบเขาจะได้ที่ ๑ ทุกครั้ง อาจเป็นเพราะความเก่งเกินไปของเขา ๆ จึงรับราชการอย่างไม่เป็นสุขนัก สุดท้ายต้องกลับบ้านเกิด งานของเลกวี่โดนมีรอบด้าน เขาเขียนทั้งเศรษฐกิจ ปรัชญา คำประพันธ์ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ สำหรับประวัติศาสตร์แล้วงานที่สำคัญที่สุดของเขาก็คือ เลเจี่ยวทงสือ (Le trieu thong su) ทั้งหมด ๓๐ เล่ม ส่วนด้านวรรณกรรม งานที่ถือว่าเป็นหยาดเหงื่อชีวิตของเขาอีกเล่มหนึ่งก็คือ งานรวบรวมบทกวีนิพนธ์ของนักเขียน ๗๓ คน ทั้งหมด ๘๙๗ บท ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ลี้จนถึงเล (รัชกาลจักรพรรดิ์เตืองสึก) และเป็นเพราะงานส่วนสำคัญของเขานี้เองที่ประวัติวรรณคดีของเวียดนามจึงมีที่อ้างอิงและสืบสานอดีตให้ต่อกับปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

เหงวียน (The Institute of National History under the Nguyen Dynasty) [สือกว๋านเจี่ยวเหงวียน-Su quan trieu Nguyen] ซึ่งตั้งขึ้นในปี ๑๘๒๐ และสิ้นสุดเมื่อปี ๑๙๓๒ ในระหว่าง ๑๐๐ ปี ที่สถาบันได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับวรรณกรรมคลาสสิคแห่งชาติเวียดนาม ศูนย์กลางนี้ก็ได้กลายเป็นที่รวมของนักวิจัยหาน-นม และยังมีนักวิชาการร่วมสมัยจำนวนมากที่ศึกษาเรื่องจีนตัวอย่างเช่น เพื่อที่จะแต่ง ได่นามถีกหลุก สถาบันต้องระดมกลุ่มคณะบรรณาธิการถึงประมาณ ๕๐ คน ซึ่งได้นักวิชาการที่มีชื่อเสียง เช่น Truong Dang Que, Nguyen Tu Giam, Phan Huy Vinh, Nhuyen Khuyen, Nguyen Trong Hop, Cao Xuan Duc และ Bui Quy ฯลฯ หรือเมื่อจะแต่ง เคิมดิ่นเวี่ยดสื่อทงซ้ามเกืองหมุก ก็ต้องใช้นักวิชาการที่รวบรวมมาได้ถึงประมาณ ๓๐-๔๐ คน นักวิชาการที่มีชื่อเสียงในการนี้มี Phan Thanh Gian, Phan Xuan Que, Tran Van Vi, Bui Uoc, Nguyen Thong, Vu Ngu, และ Le Khac Cuong ฯลฯ

โดยการทำงานด้านรวบรวม แก้ไข เรียบเรียง และพิมพ์เผยแพร่ สถาบันประวัติศาสตร์แห่งชาตินี้ก็ได้ทิ้งผลงานหนังสือวรรณกรรมหาน-นมสมัยโบราณที่มีคุณค่าเป็นจำนวนพันๆ เล่ม ให้แก่อนุชนรุ่นหลัง และยังทิ้งงานเขียนร่วมสมัยไว้ให้อีกหลายร้อยเล่มในสาขาต่างๆ ดังเช่นประวัติศาสตร์ ซึ่งนอกจาก ๒ เรื่องที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ยังมี โจวบ๋าน (Chau ban รวมเอกสารทางการของราชวงศ์เหงวียน), ได่นามเหญ้ยดโถ้งจี๋ (Dai Nam nhat thong chi ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของสหภาพไดนาม [เวียดนามเหนือรวมเวียดนามใต้]), ได่นามโฮ่ยเดี่ยน (Dai Nam hoi dien กฎหมายการปกครองของไดนาม - เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการปกครองของประเทศทุกระดับ ภายใต้รัชสมัยของพระเจ้ามิงหมั่งแห่งราชวงศ์เหงวียน) ด้านภูมิศาสตร์มีงานเช่น เดียะโบะ (Dia bo ภูมิศาสตร์พรรณนาว่าด้วยภูมิภาคต่างๆ - ภายใต้รัชสมัยของพระเจ้าซาลองมิงหมั่งและองค์ต่อมาแห่งราชวงศ์เหงวียน ประกอบด้วยหลายเล่ม) งานภาษาศาสตร์ก็มีเช่น เว่นหายตื่อเดี่ยน (Van Hai tu dien พจนานุกรมคำพ้อง) ส่วนวรรณคดีก็มีหลายเรื่องเช่น งึเจ๊ (Ngu che พระราชนิพนธ์ของกษัตริย์) นอกจากนี้ก็มีงานบทละครคลาสสิค (ต่วง - tuong) หลายชิ้น เช่น หว่านบิ๋ว (Van buu พันประการของสิ่งมีค่า), ก่วนเฟือง (Quan phuong เก็บดอกไม้), ฮอกเลิม (Hoc Lam วงจรศึกษา) ฯลฯ

นอกจากสถาบันประวัติศาสตร์แห่งชาติของราชวงศ์เหงวียนแล้ว ในสมัยราชวงศ์เดียวกันนี้ก็ยังมีสถาบันอื่น ๆ อีก คือราชบัณฑิตยสถาน สถาบันข้าราชการชั้นเลิศของจักรพรรดิ์ และสภาความมั่นคง สถาบันเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยวิจัยตำราหาน-นมไม่มากก็น้อย

๓.๑.๒ ต่อจากสถาบันประวัติศาสตร์แห่งชาติของราชวงศ์เหงวียนแล้วก็มี สถาบันบูรพคดีแห่งฝรั่งเศส (École Française d' Extrême-Orient (EFEO) ตั้งขึ้นในปี ๑๙๐๐ ในฮานอย และเมื่อถึงปี ๑๙๐๒ สถาบันนี้ก็กลายเป็นองค์กรสาขาที่ได้รับการส่งเสริมจาก Acadêmie des Inscriptions et Belles lettres ภายใต้ Institut de France อีกทีหนึ่ง ในขณะที่ได้พัฒนาโครงการวิจัยของสถาบัน EFEO ก็ได้ใช้ประโยชน์จากหลักฐานของฝ่ายตะวันออกหลายอย่าง ซึ่งในการนี้หนังสือหาน-นมมีความสำคัญมาก กลุ่มนักวิจัยของ EFEO ประกอบด้วยนักวิชาการชาวฝรั่งเศสและเวียดนาม ในจำนวนทั้งหมด ผู้

ให้อุปการคุณอย่างยิ่งต่องวงการ คือ L. Cadière, P.Pelliot, H. Maspéro, L. Aurousseau, E. Gaspardone, C. Madrolle, P. Boudet, M. Durant, Tran Van Giap และ Nguyen Van Huyen เป็นต้น จากรากฐานที่ฮานอยจนกระทั่งย้ายไปที่ฝรั่งเศส (ปี ๑๙๕๗) EFEO ได้ตีพิมพ์วารสาร Bulletin de l' Ecole Française d' Extrême-Orient (BEFEO) ทั้งหมด ๕๓ ฉบับ ซึ่งได้วางพื้นฐานโดยเฉพาะในด้านเอกสารและงานวิจัยให้กับการศึกษางานภาษาหาน-นมในเวลาต่อมา

๓.๑.๓ นอกเหนือจากสถาบันของทางการแล้ว ยังอาจกล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ วารสาร ที่ไม่ใช่ของทางการอีกด้วย สถาบันดังกล่าวมีบทบาทในด้านการศึกษารวบรวมและการนำเสนอเพื่อเผยแพร่หนังสือหาน-นม ที่สำคัญคือ

- ซ้าโทนกงเบ๊า (Xa thon Cong bao หรือ Bulletin des communes วารสารคอมมูน) ตีพิมพ์เป็นภาษาจีนในโคชินไชน่า (เวียดนามตอนใต้) ก่อตั้งขึ้นในปี ๑๘๖๒ โดย Admiral Bonard

- ได่นามโด่งวันเหญียดเบ๊า (Dai Nam dong Van nhat bao เวียดนามเดลินิวส์) ตีพิมพ์เป็นภาษาจีนในฮานอย ค.ศ. ๑๘๙๓ เมื่อย่างเข้าปี ๑๙๐๗ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น ดังโก๋ตุ่งเบ๊า (Dang co tung bao วิเคราะห์โบราณคดี) ก่อตั้งโดย Schneider

- ได่เวี่ยดเตินเบ๊า (Dai Viet tan bao ไดเวียดนิวส์) ตีพิมพ์บางส่วนเป็นภาษาจีน ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๐๕ ที่ฮานอย Babut เป็นผู้จัดการ และ Dao Nguyen Pho เป็นบรรณาธิการ

- นามเวี่ยดกงเบ๊า (Nam Viet cong bao ข่าวราชการนามเวียด) ตีพิมพ์บางส่วนเป็นภาษาจีนในฮานอย เริ่มตั้งแต่ปี ๑๙๐๘

- ดงเซืองตับจี๋ (Dong duong tap chi อินโดไชน่ารีวิว) ตั้งขึ้นโดย Nguyen Van Vinh ใน ค.ศ. ๑๙๑๓ วารสารนี้เน้นหนักไปในทางวรรณกรรมและการศึกษาพวกนักวิชาการหาน-นมได้ใช้เป็นที่ศึกษาและเสนอผลงานด้านมรดกวรรณกรรมของชาติ ส่วนนักวิชาการรุ่นใหม่ที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ก็ได้ใช้เป็นเวทีสำหรับการเสนอเรื่องอารยธรรมของยุโรป

- นามฟองตับจี๋ (Nam phong tap chi "ทักษิณวายุ" รีวิว) ตั้งขึ้นโดย L. Marty, Pham Quynh และ Nguyen Ba Trac ใน ค.ศ. ๑๙๑๗ ออกเป็นรายเดือน ตีพิมพ์เป็น ๓ ภาษา (ก๊วกงื่อ จีน และฝรั่งเศส) แยกออกจากกัน มรดกทางวัฒนธรรมภาษาหาน-นมของชาติได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในภาคภาษาจีนของวารสารนี้

ยังมีวารสารบางเล่มที่ส่งเสริมการศึกษา ตำราหาน-นมอีก ปรากฏว่าก่อนการปฏิวัติเดือนสิงหาคม ๑๙๔๕ ก็มี จีเติน (Tri Tan) (ความรู้ข่าว), และ ทังหงิ (Thanh Nghi เสียง อภิปราย) ในช่วงนี้ปรากฏนักวิชาการคนสำคัญ เช่น Huynh Tinh Cua, Truong Vinh ky, Nguyen Chanh Sat กลุ่มทหารรักชาติที่เคลื่อนไหวในทางวิชาการก็มีกลุ่ม ดงคิงเงยี้ยถุก (สำนักมรรคยุติธรรมแห่งบูรพนคร), และดงซู (Dong du การเดินทางสู่ตะวันออก-นั่นคือประเทศญี่ปุ่น) ซึ่งมีปัญญาชนในกลุ่มหลายคน เช่น Nguyen Quyen, Le Dai, Phan Chan Trinh, Phan Boi Chau ส่วนนักวิชาการที่ส่งเสริมการฟื้นฟูวัฒนธรรมของชาติก็มี เช่น Huynh Thuc Khang, Ngo Due Ke, Dang Xuan Vien, Bui Ky, Nguyen Van Ngoc เป็นต้น

๓.๒ นับตั้งแต่ปี ๑๙๔๕ แนวทางการศึกษาได้ถูกเปิดไปสู่ยุคใหม่ ทำให้เกิดมีงานใหม่ซึ่งได้รับการปลดปล่อยไปสู่พัฒนาการหลาย ๆ ด้านการศึกษาหาน-นม จึงได้ผ่านมาถึงขั้นมีงานระดับวิจัย

๓.๒.๑ สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาจีน ชิ้นแรกที่ควรกล่าวถึงคือ งานของ Nguyen Tai can ชื่อ หง่วนก๊กหว่ากว๊าจิ่งหิ่งทั่งก๊ากด่อกหานเวี่ยด (Nguon goc va qua trinh hinh thanh cach doc Han Viet ต้นกำเนิดและขบวนการก่อรูปของการอ่านออกเสียงตัวอักษรจีนในภาษา

จีน-เวียดนาม) ก่อนหน้างานชิ้นนี้ก็ได้มีการถกเถียงถึงปัญหาการออกเสียงภาษาเวียดนามที่มาจากภาษาจีนแล้วโดยงานเขียนของคนอื่นๆ แต่ยังกระจัดกระจายและไม่ชัดเจน[๑๒] เมื่อมาถึงงานชิ้นดังกล่าว ปัญหานี้ได้รับการศึกษาอย่างละเอียดและเป็นระบบ โดยทั้งหมดมี ๙ บท

ในบทนำ ผู้เขียนได้เสนอความคิดหลักเกี่ยวกับการออกเสียงภาษาจีน-เวียดนาม ความสำคัญของเรื่องและทิศทางในการศึกษา บทต่อมาผู้เขียนได้กล่าวถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของการก่อรูปการออกเสียงภาษาจีน-เวียดนาม บทที่ ๓ เป็นการพิสูจน์ถึงความเป็นไปได้ของการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องระหว่างเวียดนามกับจีนหลังสมัยเอกราชหลุดพ้นจากการปกครองของจีน บทที่ ๔-๕ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของการก่อรูปสำเนียงภาษาจีน-เวียดนาม บทที่ ๖-๗-๘ เป็นวิวัฒนาการตั้งแต่ระบบอักษรนำ สัมผัส และวรรณยุกต์ในระบบภาษาจีนคริสต์ศตวรรษที่ ๘-๙ จนถึงรูปแบบทำนองเดียวกันของภาษาจีนเวียดนาม ในบทสรุป ผู้เขียนยืนยันว่าการออกเสียงภาษาจีนเวียดนามในปัจจุบันได้ก่อรูปขึ้นระหว่างสมัยราชวงศ์ถังตอนปลายจนถึงสมัยห้าราชวงศ์ และหลังจากตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นต้นมา การออกเสียงภาษาจีนในภาษาเวียดนามก็แยกตัวออกมาเป็นอิสระจากจีน กลายเป็นการออกเสียงที่เป็นเอกลักษณ์ของเวียดนาม[๑๓]

๓.๒.๒ สำหรับการศึกษาตัวนม เราอาจกล่าวถึงงานบทความบางชิ้น[๑๔] และงานริเริ่มก่อนปริญญาเอกนิพนธ์ [๑๕] ที่สำคัญ มี ๒ ชิ้น คือ

---

[๑๒] Truong Chinh - **Tu tieng Trung quoc sang tieng Han-Viet** *(จากภาษาจีนมาเป็นจีนเวียดนาม)* in **Van Su Dia** *(วารสาร วรรณคดี-ประวัติศาสตร์-ภูมิศาสตร์)* No. 18, 1956 ; Wang Li-**Han Yue yu yanjiu** *(ศึกษาภาษาจีนเวียดนาม)* in **Hanyu shi lunwenji** *(ความเรียงว่าด้วยประวัติศาสตร์ภาษาจีน)* Beijing, 1958 ; Nguyen Van Thac-**May nhan xet ve cach muon tu tieng Han** *(ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับคำยืมภาษาจีน* in **Van hoc** *(วรรณคดี)*, No. 5, 1963, etc.

[๑๓] Nguyen Tai Can-**Nguon goc va qua trinh hinh thanh cach doc Han-Viet** *(op. cit.)*, p. 311.

[๑๔] Tatsuro Yamanoto-**Bun Yu Shi "Ron chu Nom shi shoshiki Kyu Kiyo Kanji shi Kansho"** *(ว่าด้วยบทความเรื่อง "องค์ประกอบของตัวอักษรนมและความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรนมกับตัวอักษรจีน")* by Van Huu in **Toyo gakuho** [*เส้นทางตะวันออกศึกษา*], Vol. 22 ; Chen Jinghua-**Hinh thai va mien dai san sinh ra chu Nom** *(รูปลักษณะและเวลาในการปรากฏตัวของอักษรนม)* in **Tap san Dai hoc Hue** *(วารสารมหาวิทยาลัยเฮ้ว)*, No. 35-36 ; Hoa Bang-**Gop y kien voi ong ban Tran Van Giap ve nguon goc chu Nom** *(ข้อชี้แนะบางประการจากเพื่อนของข้าพเจ้า-เจิ่นวันซั๊บ ว่าด้วยต้นกำเนิดของตัวอักษรนม)* in **Nghien cuu lich su** *(ประวัติศาสตร์ศึกษา)*, No. 140, 1969.

[๑๕] Tran Xuan Ngoc Lan-**So bo khao sat quyen tu dien "Chi nam ngoc am giai nghia"** *(เบื้องแรกของการสำรวจพจนานุกรม "จี่นามหง่อกเอิมซ่ายเงี้ย")*. **Doctoral dissertation,** Institute of Linguistics, Hanoi, 1982 ; Nguyen Ngoc San-**Van de cau truc cua chu Nom** *(โครงสร้างของอักษรนม)*. **Doctoral dissertation,** Teachers' Training College, Hanoi, 1983.

[๑๖] Dao Duy Anh-**Chu Nom : nguon goc, cau tao, dien bien** (ตัวอักษรนม : กำเนิด องค์ประกอบ และพัฒนาการ). Ed. **"Social Sciences."** Hanoi, 1975, pp. 224.

ฉื้อนม : หง่วนก๊ก, โก๊วต่าว, เสียนเบี๋ยน (Chu Nom : nguon goc, cau tao, dien bien ตัวอักษรนม : ต้นกำเนิด โครงสร้าง และพัฒนาการ)[๑๖] ของ Dao Duy Anh งานนี้ประกอบด้วยเนื้อความ ๕ บท บทแรก เสนอประวัติของตัวนมที่เก่าที่สุด บทที่ ๒ ต้นกำเนิดของตัวอักษรนม บทที่ ๓ วิธีการเขียนตัวนม บทที่ ๔ วิวัฒนาการของตัวเขียนนม บทที่ ๕ วิธีการอ่านอักษรนม และภาคผนวก ผู้เขียนได้กล่าวถึงข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาตัวเขียนนมของพวกไต (Tay) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเวียด-นามมากที่สุด งานอีกชิ้นหนึ่ง คือ เงยียนกิ๋วเว่ฉื้อนม (Nghien cuu ve chu Nom การศึกษาเรื่องตัวอักษรนม)[๑๗] แต่งโดย Le Van Quan มีเนื้อหา ๕ บทรวมทั้งบทนำ บทนำ กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาตัวนม ปัญหา วิธีการและข้อมูล บทที่ ๑ ประวัติศาสตร์สมัยเริ่มเกิดตัวเขียนนม บทที่ ๒ ลักษณะและการเขียนตัวนม บทที่ ๓ วิวัฒนาการของตัวอักษรนมในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ และบทที่ ๔ แสดงวิธีอ่านตัวอักษรนม

Nguyen Tai Can ได้พิมพ์หนังสือเรื่องหมดโสเหวินเด่เว่ฉื้อนม (Mot so van de ve chu Nom ปัญหาบางประการเกี่ยวกับตัวอักษรนม) ในนั้นมีบทความย่อย ๙ บทซึ่งตีพิมพ์ในที่ต่าง ๆ มาแล้ว เช่น ในวารสาร โงนงื๋อ (Ngon ngu ภาษา), วันฮอก (Van hoc วรรณคดี), เงยียนกิ๋วหานนม (Nghien cuu Han Nom หาน-นมศึกษา) ฯลฯ และในช่วง ๑๕ ปีที่ผ่านมาแล้วเขามีงานศึกษาภาษาหาน-นมออกมาโดยมีแนวเรื่องสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้คือ เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับตัวอักษรนม, รูปแบบโครงสร้างของตัวอักษรนม, สมัยกำเนิดของตัวอักษรนม, วิวัฒนาการของตัวอักษรนม, และการออกเสียงตัวอักษรนม ทั้ง ๕ ประเด็นนี้เป็นปัญหาโดยเฉพาะในวงการศึกษาภาษาหาน-นม[๑๘]

๓.๓.๓ ในที่อื่นๆ ก็มีงานเขียนประเภทนี้อีก เช่นในวารสาร วันสือเดียะ (Van Su Dia วรรณคดี-ประวัติศาสตร์-ภูมิศาสตร์), เงยียนกิ๋ววันฮอก (Nghien cuu van hoc วรรณคดีศึกษา), หรือใน วันฮอก, โงนงื๋อ, เงยียนกิ๋วลิกซื่อ (อ้างแล้ว), เค่าโก๋ฮอก (Khao co hoc โบราณคดี), เซินตกฮอก (Dan toc hoc ชาติพันธุ์วิทยา), เจี๊ยดฮอก (Triet hoc ปรัชญา), ตั๊กเฟิ่มเม๋ย (Tac pham moi งานใหม่) ฯลฯ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านตำรา รวมทั้งที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์แยกแยะตำราของใหม่ทำซ้ำและของดั้งเดิม ตำราเก่าต้นฉบับของจริง เครื่องหมายวรรคตอน การอธิบายความหมายของคำและตอบปัญหาที่จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาสาระของตำรา ปรากฏว่ามีบทความประมาณ ๑๔๐ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ตำราดังกล่าวข้างต้น ในจำนวนนี้ ๑๒ เรื่องเกี่ยวข้องกับการแยกแยะตำราของเก่าแก่กับที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ๔๔ เรื่องเป็นการศึกษาตัวผู้เขียนตำรา ๓๖ เรื่อง เกี่ยวกับการลำดับความเป็นมา ๑๔ เรื่องเป็นการเปรียบเทียบตำราต่าง ๆ ๑๗ เรื่องเป็นการพูดถึงกำเนิดและวิวัฒนาการ

---

[๑๗] Le Van Quan-**Nhlien cuu ve chu Nom** *(op. cit.).*

[๑๘] Nguyen Tai Can-**Mot so van de ve chu Nom** *(ปัญหาบางประการเกี่ยวกับอักษรนม).* Ed. "Higher and Secondary Vocational Education." Hanoi, 1985, pp. 286.

ของตำรา ๒๑ เรื่องเกี่ยวกับประโยคและคำบางชนิด[๑๙] แต่ส่วนใหญ่ทั้งหมดกล่าวถึงปัญหาการศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้แต่งและลำดับความเป็นมา ใน ค.ศ. ๑๙๘๓ สถาบันหาน-นมศึกษาได้ตีพิมพ์หนังสือเรื่อง หมดโสเหวินเด่วันบ่านฮอกหานนม (Mot so van de van ban hoc Han Nom ปัญหาบางประการเกี่ยวกับศาสตร์ตำราหาน-นม) มีบทความภายในเล่มทั้งหมด ๓๒ เรื่อง โดยนักเขียนต่าง ๆ และมีสาระสำคัญ ๒ ประเด็นคือ ปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับงานเขียนตำราภาษาหาน-นม และ ปัญหาเกี่ยวกับตำราบางเล่มรวมทั้งวิธีที่จะอ่าน (ใช้) ตำราเหล่านั้น[๒๐] นับเป็นการตีพิมพ์หนังสือที่เกี่ยวกับศาสตร์ตำราหาน-นมครั้งแรกในเวียดนาม

๔. คลังหนังสืออ้างอิง

เพื่อที่จะสนองความต้องการของการศึกษาตัวอักษรหาน-นม ได้มีการพิมพ์เผยแพร่หรือตีพิมพ์หนังสือบรรณานุกรมและสารานุกรม ออกมานับได้เป็น ๒ ช่วงเวลาด้วยกัน

๔.๑ สำหรับบรรณานุกรม อาจจะอ้างได้ถึงงานก่อนปี ๑๙๔๕ เช่น เหงยะวันจี๋ (Nghe van chi คำอธิบายหนังสือ) ในงานเรื่อง เลเจี่ยวทงสือ (Le Trieu thong su ประวัติศาสตร์ราชวงศ์เล) โดย Le Quy Don, วันติกจี๋ (Van tich chi คำอธิบายบรรณานุกรม) ในงานเรื่องหลิกเจี่ยวเหียนเจืองลว่ายจี๋ (อ้างแล้ว) โดย Phan Huy Chu*, ตุเควทือเหวี่ยนโต่งหมุก (Tu khue thu vien tong muc รวมรายชื่อหนังสือในห้องสมุดตุ เคว) อยู่ในส่วนเรื่อง บ่านก๊วกทือ (Ban quoc thu หนังสือเวียดนาม), สือกว๋านถูเซ้ก (Su quan thu sach หนังสือที่เก็บอยู่ในสถาบันประวัติศาสตร์แห่งชาติ), ได่นามทือหมุก (Dai Nam thu muc บรรณานุกรมหนังสือเกี่ยวกับไดนาม), ต่างทือโลวบะติก (Tang thu lau ba tich หนังสือที่มีทะเบียนในห้องสมุด), โหน่ยก๊ากทือหมุก (Noi cac thu muc บรรณานุกรมหนังสือในสำนักคณะรัฐมนตรี - รวมทั้งหนังสือต่างประเทศด้วย), โก่ฮอกเหวี่ยนทือติกถูเซ้ก (Co hoc vien thu tich thu sach หนังสือที่เก็บอยู่ในสถาบันโบราณคดีศึกษา) อยู่ในส่วนเรื่อง ก๊วกทือถูเซ้ก

---

* ฟานฮุยจู๋ (Phan Huy Chu) (1782-1840) เป็นคนเก่งและมีชื่อเสียงตั้งแต่อายุยังน้อย เหนือข้าราชการทั่วไปของเวียดนามที่จะต้องมีความสามารถในทางขีดเขียน ฟานฮุยจู๋มีผลงานมากมาย แต่ฐานะที่โดดเด่นของเขาน่าจะเป็นนักประวัติศาสตร์คนสำคัญของเวียดนามต่อจากโงสีเลียน (Ngo Si Lien) (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๕) ผู้แต่งได่เวี่ยดสือกี๊ตว่านทือ (๑๕ เล่ม) ผลงานประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของฟานฮุยจู๋คือ หลิกเจี่ยวเหียนเจืองลว่ายจี๋ (๔๙ เล่ม) ใช้เวลาถึง ๑๐ ปีในการแต่ง เมื่อเสร็จออกมาแล้วในปี ๑๘๒๑ ได้รับการยกย่องอย่างมากจากจักรพรรดิ์มิงหมั่ง เขาเป็นคนแรกที่แหวกแนวการเขียนประวัติศาสตร์แบบลำดับเวลาออกมาสู่แนว ลำดับเรื่อง และงานของเขามีคุณค่าอย่างสูงสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ-การเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์ของราชวงศ์เหงจียน

๑๙ Nguyen Van Nguyen - **Nhin lai vai net ve hoat dong van ban hoc Han Nom tren mot so tap chi mien Bac tu 1955 den nay** *(บทปริทรรศน์ย่อว่าด้วยการศึกษาตำราหาน-นมในวารสารต่าง ๆ ของเวียดนามเหนือตั้งแต่ปี ๑๙๕๕ จนถึงปัจจุบัน)* in **Mot so van de van ban hoc Han Nom** *(ปัญหาบางประการเกี่ยวกับตำราหาน-นม).* Ed. "**Social Scieuces.**" Hanoi, 1983, p. 119.

๒๐ **Mot so van de van ban hoc Han Nom,** *(op. cit.).*

(Quoc thu thu sach หนังสือแห่งชาติ), ฮว่าง เลตื๊อโค๊ทือหมุก (Hoang Le tu kho thu muc บรรณานุกรมคลังหนังสือ ๔ แห่งของราชวงศ์เล ในหนังสือ มิงโดสือ - Minh Do su ประวัติศาสตร์ของมิงโด - นั่นคือประวัติศาสตร์เวียดนาม), ฮว่างเหงวียนตื๊อโค๊ทือหมุก (Hoang Nguyen tu kho thu muc บรรณานุกรมคลังหนังสือ ๔ แห่งของราชวงศ์เหงวียน อยู่ในมิงโดสือเช่นกัน), และ นามทือหมุกหลุก (Nam thu muc luc บรรณานุกรมหนังสือเวียดนามใต้) เป็นต้น

ในบรรดางานบรรณานุกรมหนังสือที่รวบรวมโดยนักวิชาการชาวต่างชาติที่ควรกล่าวถึงก็มี L. Cadière เขียนร่วมกับ P. Pelliot ในเรื่อง Première étude sur les sources annamites de l' histoire d' Annam (การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักฐานประวัติศาสตร์เวียดนาม) (BEFEO., t. 4, 1904), Feng Chengjun เขียน Annam Shulu (บรรณานุกรมหนังสือเวียดนาม), Xiyu Nanhai Shidi Kaozheng lunzhu huiji (รวมบทความว่าด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ทางฝั่งตะวันตกของจีนและบริเวณทะเลจีนใต้) (ปักกิ่ง ๑๙๓๒), E. Gaspardone เขียน Bibliographie annamite (บรรณานุกรมเวียดนาม) (BEFEO., t. 34, 1935), และ Naka Michiko เขียน Toyo shigaku yoshy mokuroku (บรรณานุกรมหนังสือสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์บูรพา) ฯลฯ

๔.๒ หลังปี ๑๙๔๕ มีหนังสือหรืองานบรรณานุกรมที่น่าสนใจได้รับการพิมพ์เผยแพร่ออกมาดังนี้

- หมุกหลุกโจวบ๋านเจี่ยวเหงวียน (Muc luc Chau ban trieu Nguyen ดัชนีเอกสารทางการของราชวงศ์เหงวียน) รวบรวมโดยมหาวิทยาลัยเฮว้ มี ๒ เล่ม เล่มแรก สมัยจักรพรรดิ์ซาลอง ตีพิมพ์ในปี ๑๙๖๐ เล่ม ๒ ช่วงแรกในสมัยจักรพรรดิ์มิงหมั่ง ตีพิมพ์ในปี ๑๙๖๓ ใน ค.ศ. ๑๙๗๙ ภาควิชาวรรณคดีแห่งสถาบันสังคมศาสตร์ที่เมืองโฮ่จี่มิง ได้เริ่มงานรวบรวม โจวบ๋านเจี่ยวตี๊ดึ๊ก (Chau ban trieu Tu Duc เอกสารทางการสมัยจักรพรรดิ์ตี๊ดึ๊ก - เลือกสรรและย่อความ) (เอกสารโรเนียว) นอกจากนี้ ในห้องสมุดสังคมศาสตร์ที่เมืองโฮ่จี่มิงยังมีแคตาล็อกรวมเกี่ยวกับหนังสือหรือเอกสารของทางการในสมัยราชวงศ์เหงวียนโดยสังเขป จัดทำโดยคณะกรรมการเพื่อการแปลเอกสารประวัติศาสตร์ในไซ่ง่อนก่อนปี ๑๙๗๕ (พิมพ์ดีด)

- ทือหมุกหานนม (Thu muc Han Nom บรรณานุกรมหาน-นม) เป็นหนังสือที่พิมพ์โรเนียว มีทั้งหมด ๑๓ เล่ม ในจำนวนนี้ ๑๒ เล่มรวบรวมโดยห้องสมุดสังคมศาสตร์ และได้ทะยอยตีพิมพ์โดยแบ่งเป็นภาคดังนี้ ในปี ๑๙๖๙ (ภาค ๑ รวมเล่ม ๑+๒), ๑๙๗๐ (ภาค ๒ รวมเล่ม ๑+๒+๓), ๑๙๗๑ (ภาค ๓ รวมเล่ม ๔+๕+๖+๗ และแคตาล็อกรวม), ๑๙๗๒ (แคตาล็อกหัวเรื่อง) ส่วนอีก ๑ เล่มที่เหลือ หน่วยศึกษาหานนม (Section of Han-Nom Studies) (องค์กรที่เกิดขึ้นก่อนสถาบันหาน-นมศึกษา ดังกล่าวแล้ว) ได้รวบรวมจัดทำเป็นแคตาล็อกผู้เขียน ในรูปพิมพ์ดีดโรเนียว พิมพ์ในปี ๑๙๗๗

- ตี่มเหียวคอเซ้กหานนม (Tim hieu kho sach Han Nom สำรวจคลังหนังสือหาน-นม) ๒ เล่ม เขียนโดย Tran Van Giap เสนองานหาน-นมทั้งหมด ๔๒๙ ชิ้น เล่ม ๑ ตีพิมพ์โดย หอสมุดแห่งชาติ ในฮานอย ปี ๑๙๗๑ และตีพิมพ์ใหม่ในปี ๑๙๘๔ โดยสำนักพิมพ์วัฒนธรรม เล่ม ๒ อยู่ในระหว่างการตีพิมพ์ [เมื่อผู้แปลไปเยือนฮานอยเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๙๑ ได้เห็นหนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ออกมาแล้ว]

- หมุกหลุกวันเบีย (Muc luc van bia แคตาล็อกจารึกแผ่นหิน) มี ๒๙ เล่ม พิมพ์ดีด รวบรวมโดยหน่วยศึกษาหาน-นม เสร็จในปี ๑๙๗๖ เก็บรักษาไว้ที่ห้องสมุดสถาบันหาน-นมศึกษา

- วันเบียเวี่ยดนาม (Van bia Viet Nam จารึกแผ่นหินของเวียดนาม) รวบรวมในปี ๑๙๕๙ โดยหอ

สมุดกลางแห่งวิทยาการ (Central Library of Sciences) และสถาบันประวัติศาสตร์ (Institute of History) มีทั้งหมด ๓ เล่ม รวบรวมเกี่ยวกับตำราว่าด้วยจารึกบนแท่งหิน สมัยราชวงศ์ลี้, เจิ่น, เล, และหมัก ประกอบด้วยแผ่นหินมากกว่า ๒๐๐ แท่ง

๔.๓ เกี่ยวกับพจนานุกรมหาน-นม ก่อนปี ๑๙๔๕ มีงานที่มีชื่อเสียงรู้จักกันมาก คือ Dictionarium Anamitico-Latinum (1772-1773) โดยบาดหลวง Pigneau de Béhaine, Dictionarium Anamitico-Latinum (1838) โดย R. Taberd, Dictionnaire Annamite (1895-1896) โดย Huynh Tinh Cua, Dictionnaire Annamite-Français (1898) โดย M. Génibrel เป็นต้น

หลังปี ๑๙๔๕ มีงานที่ควรกล่าวถึงได้ เช่น หานเวี่ยดตื่อเดี๋ยนสานอิ๊ว (Han Viet tu dien gian yeu สังเขปพจนานุกรมจีน-เวียดนาม) รวบรวมในปี ๑๙๓๒-๑๙๓๖ (ตีพิมพ์ใหม่หลังปี ๑๙๔๕) โดย Dao Duy Anh, ตื่อเดี๋ยนฉื้อนม (Tu dien chu Nom พจนานุกรมออกเสียงตัวอักษรนม) รวบรวมในปี ๑๙๗๑ โดย Nguyen Van Sy และ Vu Van kinh บ๋างจาฉื้อนม (Bang tra chu Nom คู่มือการออกเสียงตัวอักษรนม) รวบรวมในปี ๑๙๗๖ โดย สถาบันภาษาศาสตร์ (Institute of Linguistics) เป็นต้น

๕. หนังสือหาน- นม ในต่างประเทศ

เนื่องจากเหตุผลที่ซับซ้อนหลายประการ ทำให้ส่วนหนึ่งของหนังสือหาน-นมกระจายไปอยู่ในที่ต่าง ๆ นอกประเทศเวียดนาม ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในประเทศญี่ปุ่น อิตาลี และฝรั่งเศส

๕.๑ *ในประเทศญี่ปุ่น* มีบทความสำคัญเรื่องหนึ่งที่กล่าวถึงบรรณานุกรมข้อมูลเกี่ยวกับประเทศเวียดนาม คือ Toyo bunko Annan hon mokuroku (บรรณานุกรมเวียดนามในห้องสมุดโตโยบุงโก) บทความนี้เป็นส่วนผนวกของหนังสือเรื่อง Toyo bunko chosen hon bunrui mokuroku (บรรณานุกรมหนังสือเกาหลีซึ่งจัดเป็นระบบในห้องสมุดโตโยบุงโก) ตีพิมพ์ในญี่ปุ่นเมื่อปีที่ ๑๔ ของสมัยโชวา (๑๙๓๙) งานดังกล่าวทำให้ทราบว่าในประเทศญี่ปุ่นเวลานั้นได้รักษางานเขียนของเวียดนามเป็นภาษาหาน-นมไว้ ๑๐๔ ชิ้น โดยแบ่งเป็น ๔ หมวด คือ คลาสสิคส์ พงศาวดาร นักวิชาการ และงานเลือกสรร

หลังจากตรวจสอบแล้วพบว่า มีหนังสือจีนหลายเล่มไม่ใช่ต้นฉบับจริง เช่น Yue Jiao Shu (บันทึกเกี่ยวกับเวียดนาม) โดยคนจีนชื่อ Li Wen Feng ในสมัยราชวงศ์หมิง, Qingqiu Gao Xiansheng Shiji (รวมบทกวีของ Gao ใน Qingqiu) รวบรวมโดยคนจีน Gaoqi ในสมัยหมิง อธิบายเพิ่มเติมโดยคนจีนชื่อ Jin Tan ในสมัยราชวงศ์ชิง, หรือหนังสือจีนตีพิมพ์ใหม่ โดยคนเวียดนาม เช่น Yi Jing (ตำราว่าด้วยการผันแปร), Chunqiu (บันทึกกาละแห่งใบไม้ผลิและใบไม้ร่วง) ฯลฯ ส่วนงานที่เหลืออีก ๙๐ ชิ้นนั้นเป็นงานรวบรวมโดยคนเวียดนามซึ่งซ้ำกับที่ปรากฏในเวียดนาม งานที่มีคุณค่าในจำนวนนี้ คือ โฮ่งดึ๊กบ๋านโด่ (Hong Duc ban do แผนที่ในสมัยจักรพรรดิโฮ่งดึ๊ก) เป็นตัวเขียน, เจวี่ยนกี่หมั่นหลุก (อ้างแล้ว) พิมพ์ ในปีที่ ๘ ของสมัยจักรพรรดิ์ Vinh Thinh (ค.ศ. ๑๗๑๒), เตินได่ลว่ายงื๋อ (อ้างแล้ว) เป็นตัวเขียน มี ๙ เล่ม, อึ๊กจายเตี๋ยบ (Uc trai tap รวมบทกวีโดยอึ๊กจาย หรือเหวียนจ๊าย) บรรณาธิการคือ Duong Ba Cung ปรากฏในปีที่ ๒๑ ของจักรพรรดิ์ตือดึ๊ก (ค.ศ. ๑๘๖๘) มี ๖ เล่ม

๕.๒ *ในประเทศอิตาลี* จากบทความชื่อ Annam itische Xaverius literatur โดย Schur-

hammer ชาวเยอรมัน ตีพิมพ์ในบทปริทัศน์ชื่อ Missions wissenschaftliche studien (การศึกษาด้านวิยาการของพวกมิชชั่นนารี) หน้า ๓๐๐-๓๑๔ ปี ๑๙๕๑ เราพบว่า Schurhammer ผู้เขียนบทความนี้ (โดยความช่วยเหลือของคนเวียดนามชื่อ Tran Van Huy) ได้บ่งถึงเอกสารต้นฉบับ ๒๔ ชิ้น เขียนด้วยภาษานมหรือเวียดนามโรมัน อยู่ในรหัสชื่อ Codici Borgiani Tonchinesi เก็บรักษาไว้ในห้องสมุดวาติกัน ในจำนวนหนังสือที่เขียนด้วยภาษานมดังปรากฏในบรรณานุกรมของ Schurhammer มีงานที่น่าสนใจ ๒ ชิ้น คือ เหลมีซา (Le Misa พิธีสวด) มีประมาณ ๒๐๐ หน้า เขียนขึ้นในราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ (สมัยจักรพรรดิ์ซาลอง), และอีกชิ้นหนึ่ง ก๊ากเหวียกเด่าดึ๊กหว่าตูดึ๊ก (Cac viec dao duc va tu duc มาตรฐานศีลธรรมและวิธีการปรับปรุงให้ดีขึ้น) มีมากกว่า ๕๐๐ หน้า ไม่ปรากฏปีที่ แต่ง[๒๑]

นอกจากนี้ จากบทความเรื่อง ชิวเติ่มต่ายเลี่ยวโก๋ไต่โจวโอว (Suu tam tai lieu co tai chau Au รวมเอกสารโบราณในยุโรป) เขียนโดย Nguyen Khac Xuyen ตีพิมพ์ใน เวี่ยดนามเค่าโก๋เติ่บสาน (Viet Nam khao co tap san โบราณคดีเวียดนามรีวิว) ฉบับ ๑ (๑๙๖๐) ซึ่งออกในไซ่ง่อน เราได้ทราบเพิ่มเติมว่ามีหนังสือนมอีก ๑๐ รายการเก็บรักษาอยู่ในประเทศอิตาลี ทั้งนี้โดยอ้างถึงที่มาจากงานของ Schurhammer ด้วย ในส่วนที่เพิ่มเติมนี้มีหนังสือที่ควรกล่าวถึง ๗ เรื่อง คือ โต่ยเญินซ้าม (Toi nhan giam การลงทัณฑ์นักโทษ), โฮ้ยโต่ย (Hoi toi สำนึกผิด), เสือเลื้อย (Sua luoi ยกเลิกอำนาจแห่งวจี), เฮวี่ยนเซี่ยวฮวาเวียน (Huyen dieu hoa vien สวนดอกไม้มหัศจรรย์), โถยลวาด๋างทึกแก๋เมงู๋ (Thoi loa danh thuc ke me ngu เป่าแตรพากย์ปลุกภวังค์ผู้ต้องมนต์), บาวัวดีหล่ายดึ๊กจั๋วจีทู (Ba vua di lay duc chua Chi Thu สามกษัตริย์ก้มพระพักตร์ลงธาษตรีเบื้องหน้าพระเยซูเจ้า), คำประกาศของบาดหลวงในเวียดนามเหนือซึ่งถูกส่งไปยังวาติกันในปี ๑๗๗๒ [เข้าใจว่าพิมพ์ตกชื่อเรื่องภาษาเวียดนาม], ทั้งเซ้าอิ๋วลี้ก๊วกงึ่อ (Thanh giao yeu ly guoc ngu คัมภีร์คริสต์ศาสนาในพากษ์นม) รวบรวมโดยบาดหลวง Pig neau de Behaine ตีพิมพ์ในกวางตุ้ง ประเทศจีน ปี ๑๗๗๔, ฟุกเอิม (Phuc Am คำสอนของพระเยซู) รวบรวมโดยมิชชั่นนารีในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ และยังมีงานรวมบทกวีภาษานมโดยบาดหลวง Binh[๒๒] [ชาวเวียดนาม]

๕.๓ *ในฝรั่งเศส* เอกสารที่น่าสนใจคือ Girolamo Maiorica, ses œuvres en langue vietnamienne conservées a la Bibliothèque nationale de Paris (Girolamo Maiorica, งานของเขาในภาษาเวียดนามที่เก็บรักษาอยู่ในหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส) รวบรวมโดย Hoang Xuan Han ในหนังสือวารสาร Archivum Historium Societatis Jesu ฉบับที่ ๒๒ หน้า ๒๐๓-๒๑๔ ตีพิมพ์ในโรมปี ๑๙๕๓, Kokumin toshokan Annan hon shomoku (บรรณานุกรมหนังสือภาษาเวียดนามในหอสมุดแห่งชาติ กรุงปารีส) โดย Yamamoto ในวารสาร Toyo gakuho ฉบับ ๑ (๓๖) หน้า ๗๘-๑๐๗ ตีพิมพ์ในโตเกียว ปี ๑๙๕๓, Asia kyokai shozo Annan hon shomoku (บรรณานุกรม

[๒๑, ๒๒] Nguyen Khac Xuyen-**Suu tam tai lieu co tai Au chau** *(การค้นหาเอกสารโบราณในยุโรป)* in **Viet Nam khao co tap san** *(วารสารโบราณคดีเวียดนาม)*, No. 1, Saigon, 1960, pp. 139, 149.

หนังสือภาษาเวียดนามที่เก็บรักษาอยู่ใน Societe asiatigue [กรุงปารีส]) โดย Yamamoto ตีพิมพ์ในวารสาร Tokyo bunka kenkyojo kiyo ฉบับ ๕ หน้า ๓๑๐-๓๑๒ ออกในโตเกียว ปี ๑๙๕๔, บทความของ Hoang Xuan Han ได้นำเสนอต้นฉบับตัวหนังสือนม ๑๔ รายการ ในจำนวนเอกสารทั้งหมดของ Maiorica ๕๐ รายการที่เขากล่าวถึงซึ่งเก็บอยู่ในหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส พวกเราได้ค้นพบตำราเหล่านั้นในสถานที่ดังกล่าว โดยมีเป็นลำดับดังนี้ เทียนจั๋ว (Thien chua พระเจ้า) ๒ เล่ม จำนวน ๑๑๒ และ ๑๘๒ หน้า ตามลำดับ (๑๖๓๕), องทั้งอิกนาซูเจวี่ยน (Ong thanh Ignaxu truyen ประวัติเซนต์ Ignatius) ๑๑๒ หน้า, ทั้งฟานซิโกซาวิกเจวี่ยน (Thanh Phanxico Xavic truyen ประวัติเซนต์ Francis Xavier) ๓๘ หน้า (๑๖๔๖), เจวี่ยนดึ๊กจิ๋วจีทู (Chuyen Duc chua Chi Thu ประวัติพระเยซูเจ้า) ๑๐๔ หน้า (๑๖๖๘)

เอกสารเหล่านี้ถือว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาการพัฒนาตัวเขียนหนังสือนมและประวัติศาสตร์ภาษาของเวียดนาม งานของยามาโมโตที่กล่าวข้างต้น คือ บรรณานุกรมหนังสือภาษาเวียดนามในหอสมุดแห่งชาติ ได้แนะนำหนังสือภาษาหาน-นมซึ่งเก็บรักษาไว้ในหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส จาก ข้อมูลของเขาปรากฏว่ามีหนังสือที่เขียนเป็นตัวจีน ๖๕ เล่ม โดยมีเลขทะเบียน A และหนังสือที่เขียนเป็นตัวนม ๑๐๘ เล่ม เลขทะเบียน B ในบรรดาเอกสารภาษานมนี้ มีงาน ๑๔ ชิ้น เป็นของ Maiorica ที่กล่าวถึงในบทความของ Hoang Xuan Han ในบทความอีกชิ้นหนึ่งของยามาโมโต คือ บรรณานุกรมหนังสือภาษาเวียดนามที่เก็บรักษาอยู่ใน Société asiatique กล่าวถึงงานหนังสือภาษาหาน-นม ที่เก็บรักษาไว้ในห้องสมุดของสมาคมเอเชีย มีจำนวน ๑๕๐ เล่มได้มาจาก H. Maspéro และอีกประมาณ ๑๐๐ เล่ม มาจาก ที่ต่าง ๆ

นอกจากงานเขียนบรรณานุกรมของ Hoang Xuan Han และ Yamamoto ซึ่งเป็นข้อมูลอย่างดีในการศึกษาเอกสารภาษาหาน-นมในสถานที่สำคัญ ๒ แห่งของปารีสดังกล่าวแล้ว ยังมีผู้ให้ข้อมูลเอกสารภาษาหาน-นมในแหล่งค้นคว้าอื่น ๆ ของฝรั่งเศสอีกด้วย จากการศึกษาของ Nguyen Khac Xuyen, Nguyen Tai Can และ N.V. Stankievich ทำให้เราได้ข้อมูลเพิ่มเติมกล่าวคือ ในบทความเรื่อง รวมเอกสารโบราณในยุโรป (อ้างแล้ว) ของ Nguyen Khac Xuyen อ้างถึงงาน ๒ ชิ้นที่เขียนเป็นภาษานม คือ ทั้งเซ้าอิ๊วลี้ก๊วกงื่อ (อ้างแล้ว) โดย บาดหลวง Pigneau de Béhaine (ค้นพบในห้องสมุดของวาติกัน) และ Vocabularium Anamatico-Latinum [ศัพท์ภาษาเวียดนาม-ละติน] (ซึ่ง Xuyen กำหนดแน่ไม่ได้ว่าใครเป็นผู้แต่งและแต่งในสมัยใด แต่ความจริงแล้ว พจนานุกรมศัพท์นี้แต่งโดยบาดหลวง Pigneau de Béhaine ในระหว่างปี ๑๗๗๒-๑๗๗๓) (Xuyen ให้ข้อมูลว่าห้องสมุด Séminaire des missions étrangères ในกรุงปารีส มีงาน ๒ ชิ้นดังกล่าวในความครอบครอง) นอกจากนี้ ในบทความของNgayen Tai Can เขียนร่วมกับ N.V. Stankievich เรื่อง เว่หมดโสวันบานเท้ก๋ี xvii-xviii เวื่อฟัดเหี่ยนเดือกเอ๋อหมดคอลิวจื่อไต่ฟ้าบ (Ve mot so van ban the ky xvii-xviii vua phat hien duoc o mot kho luu tru tai Phap ว่าด้วยตำราบางเรื่องของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ ซึ่งเพิ่งค้นพบในคลังจดหมายเหตุของฝรั่งเศส) ตี

พิมพ์ในวารสาร โต๋ก๊วก (To quoc ปิตุภูมิ) เนื่องในโอกาสฉลองปีใหม่ ค.ศ. ๑๙๘๓ กล่าวถึงเอกสารที่เขียนเป็นตัวนมและภาษาเวียดนามโรมันในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ อย่างค่อนข้างละเอียด เอกสารเหล่านี้เก็บรักษาไว้ที่ห้องสมุดของ Séminaire des missions étrangère แต่ยังไม่ได้ให้ข้อมูลบรรณานุกรม

ในปลายปี ๑๙๘๔ พวกเราได้ยกกองกันไปที่ฝรั่งเศส เพื่อจะได้สำรวจห้องสมุดต่างๆ และสอบข้อมูลเกี่ยวกับการเก็บรักษาหนังสือและเอกสารที่เขียนเป็นตัวหาน-นมที่กระจัดกระจายอยู่ในต่างประเทศ การนี้ทำให้เราได้ข้อมูลใหม่มาอีก

ในหอสมุดแห่งชาติ (Bibiothèque Nationale) เราได้พบว่าหนังสือหาน-นมที่มีอยู่ในหอสมุดมีมากกว่าจำนวนที่ยามาโมโตได้กล่าวเอาไว้ในแคตาล็อกของหอสมุดซึ่ง Hoang Xuan Han เป็นผู้ได้รวบรวมทำเอาไว้อย่างสมบูรณ์ ปรากฏว่างานที่เขียนด้วยตัวหาน เลขทะเบียน A มีจำนวน ๗๕ เล่ม ในขณะที่ยามาโมโตสำรวจว่ามี ๖๕ งานที่เขียนด้วยตัวนม เลขทะเบียน B มี ๑๓๑ เล่ม ในขณะที่ยามาโมโตกล่าวว่ามี ๑๐๘ เล่ม ยิ่งไปกว่านั้น เรายังค้นพบว่ามีหนังสือและเอกสารหาน-นมที่เก็บไว้ในหอสมุดนี้มากกว่าจำนวนที่กล่าวไปแล้ว โดยเฉพาะส่วนที่ได้มาจากห้อง สมุดส่วนตัวของครอบครัว P. Pelliot และ C. Madrolle

ในห้องสมุดของสมาคมเอเชีย (Société asiatique) ก็ยังมีหนังสือหาน-นมอีกจำนวนหนึ่งซึ่งตกสำรวจจากงานของยามาโมโต หนังสือส่วนนี้มีประมาณ ๘๐ เล่ม เป็นของที่มาจากครอบครัว Demiéville ซึ่งบริจาคให้ห้องสมุดของสมาคมยัง ไม่ได้รับการจัดเข้าหมวดหมู่ ดูเหมือนว่ายังอยู่ในสภาพเลขหมู่เดิมที่จัดโดยครอบครัว Demiéville

ในห้องสมุดของ Séminaire des missions étrangère นอกจากข้อมูลที่กล่าวไปแล้ว เรายังได้พบว่ามีเอกสารตัวเขียนหาน-นมที่ควรกล่าวถึงโดยละเอียดขึ้นอีก ชิ้นแรกรวบรวมโดยบาดหลวง Pigneau de Béhaine เรื่อง Vocabularium Anamatico-Latinum (อ้างแล้ว) หนังสือมีจำนวน ๗๕๒ หน้า มีขนาด ๓๔.๕x๒๔ ซ.ม. หน้าแรกมีตัวหนังสือละติน ๑ บรรทัด ซึ่งแสดงว่าผู้เขียนไม่ใช่ใครเลยแต่เป็น Pigneau de Béhaine งานอีกชิ้นหนึ่งคือพจนานุกรมภาษา Chinois-Anamite-Latin (จีน-เวียดนาม-ละติน) เป็นเอกสารตัวเขียน รวบรวมโดยบาดหลวง Pigneau de Béhaine เช่นเดียวกัน มีจำนวน ๙๐๖ หน้า ขนาด ๒๘.๕x๑๙ ซ.ม.

นอกเหนือจากแหล่งเก็บเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังมีสถานที่อีกหลายแห่งในฝรั่งเศสที่เก็บรักษาเอกสารหาน-นมไว้ ที่น่าสนใจก็คือ EFEO [Ecole Française d' Extrême-Orient], Musée Guimet, และ Archives nationales ใน Section d' outre-mer ที่ Aix-en-Provence

- สถาบันตะวันออกศึกษาแห่งฝรั่งเศส นอกเหนือจากมีไมโครฟิล์มซึ่งถ่ายสำเนามาจากฮานอยแล้ว ก็ยังมีงานหาน-นม อีกประมาณ ๖๐ ชิ้น มีทั้งหนังสือ เอกสารตัวเขียน และบทละครคลาสสิคที่มีคุณค่าเขียนเป็นภาษาหาน-นม อีกจำนวนหนึ่ง

- ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์กีเม่ มีงานหาน-นมประมาณ ๔๐ ชิ้น เลขทะเบียน M.G. ไม่มีอะไรควรจะพูดถึงมาก นอกจากหนังสือตำรา หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ปรัชญา วรรณคดี และโหราศาสตร์ เป็นต้น

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กองโพ้นทะเล (Chemin du Testas, les Jenouilleres, Aix-en-Provence)

เราพบเอกสารหาน-นมจำนวนมากถึง ๑๒ แฟ้ม เกี่ยวข้องกับสมัยจักรพรรดิ์ Thanh Thai และมีอีก ๑ แฟ้ม เกี่ยวข้องกับสมัยจักรพรรดิ์ Duy Tan

๕.๔ นอกเหนือจากญี่ปุ่น อิตาลี และฝรั่งเศสแล้ว ยังอาจกล่าวได้ว่ามีเอกสารภาษาหาน-นมไปตกอยู่ในประเทศอื่น ๆ อีก คือ อังกฤษ จีน และไทย

ในอังกฤษ เราทราบแต่เพียงว่า มีบทอุปรากรเก่าของเวียดนามเก็บอยู่ใน British Royal Library และสถาบันดังกล่าวได้เคยส่งบทอุปรากรนั้นมาให้ห้องสมุดแห่งชาติในเมืองไซ่ง่อนเป็นของขวัญ

ในจีน ยังมีงานเป็นภาษาจีนโดย Phan Boi Chau และเพื่อนๆ ซึ่งเขียนลงหนังสือพิมพ์ Dong-ya Xinwen (ข่าวเอเชียตะวันออก) ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๘-๑๙๒๐ และ วารสาร Bingshi Zazhi (วารสารทหาร) ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๔-๑๙๒๕ นอกจากนี้ยังมีงานในรูปรวบรวมและนำเสนอส่วนใหญ่โดย Chuong Thau [๒๓]

ในไทย มีงานรวบรวมของ Yumio Sakurai ที่สำคัญเกี่ยวกับหนังสือตำราหาน-นมอยู่ในบทความของเขา เรื่อง Zai tai kei Etsunan jiin keifu-kuji shozo Kan-seki chu Nom hon mokuroku (แคตาล็อกหนังสือหาน-นมที่เก็บรักษาไว้ที่วัดพุทธของชาวเวียดนามในกรุงเทพฯ) งานของเขาทำให้เราทราบว่ามีตำราภาษาหาน-นมประมาณ ๓๐๐ เล่มในประเทศไทย ซึ่งในจำนวนนี้ ๒๖ เล่มเป็นภาษานม ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพระสูตรหรือเรื่องของพุทธศาสนา [๒๔]

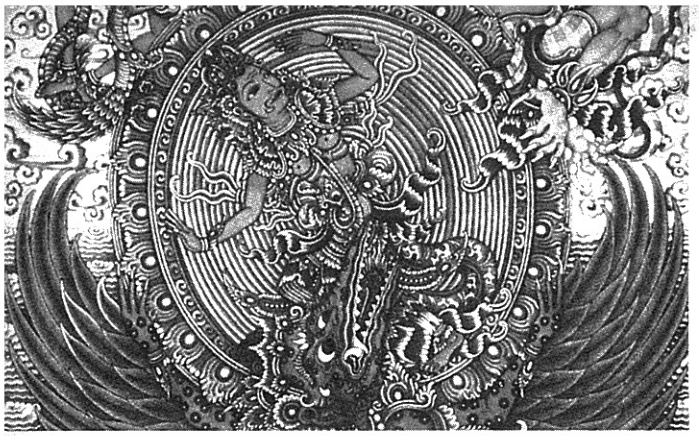
ในวาระครบรอบ ๑๕ ปีที่จะมาถึง สถาบันหาน-นมศึกษาจะระดมเจ้าหน้าที่และนักวิชาการจัดทำงาน ๒ ชิ้นให้สำเร็จลุล่วงไป นั่นคือ Bibliography of Han-Nom works และ Bibliography of Vietnamese inscriptions on steles โดยทั้ง ๒ เรื่องนี้จะประกอบด้วยจำนวนหลายเล่ม เพราะว่ามีความพยายามที่จะรวบรวมเอกสารทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งของใหม่ที่ค้นพบภายหลังเข้ามาให้ครบถ้วนมากกว่าที่ได้มีการทำไปในรูปของเอกสารโรเนียวหรือเอกสารพิมพ์ดีด ในขณะเดียวกันเราก็ได้เริ่มทำพจนานุกรมภาษานมและพจนานุกรมหาน-นมไปแล้ว โดยคาดว่าจะเสร็จในราวปี ๑๙๙๐

นอกจากนี้ จะมีการรวบรวมคำศัพท์ที่จำเป็นต่างๆ เกี่ยวกับชื่อคน ชื่อต้องห้ามต่างๆ ชื่อสถานที่ ในรูปเล่มขนาดปานกลางหรือขนาดเล็กเพื่อตอบสนองความต้องการอย่างปัจจุบันทันด่วนก่อน และจะได้เป็นรากฐานต่อไปสำหรับการรวบรวมทำฉบับสมบูรณ์เมื่อโอกาสอำนวยมาถึง ยิ่งไปกว่านั้น สถาบันยังมีโครงการที่จะจัดตั้งแผนกตะวันออกศึกษาเพื่อค้นคว้าเรื่องความคล้ายคลึง ความแตกต่าง และการผสมผสานระหว่างอารยธรรมโบราณในบริเวณเอเชีย (ซึ่งหมายถึงเวียดนาม จีน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลี) ด้วยความหวังว่าจะได้รับประสบการณ์ในการศึกษาให้เกิดความก้าวหน้าต่อไปในด้านภาษาหาน-นมยิ่งขึ้น

---

[๒๓] Chuong Thau-**Ve Mot so tac pham Han Nom cua nguoi Viet Nam viet o Nhat, Trung Quœ, Thai Lan hoi dau the ky XX** *(ว่าด้วยงานภาษาหาน-นมซึ่งเขียนโดยคนเวียดนามในประเทศญี่ปุ่น จีน ไทย ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐)* in **Thu tich co va nhiem vu moi** *(op. cit.)*, pp. 84-88.

[๒๔] **Tonan Asia** [ที่ถูกน่าจะเป็น Ajia] **no rekishi to bunka** *(ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)*. Tokyo, 1979, pp. 73-117.

ความคิดในการกำกับนาฏศิลป์ของอินโดนีเซีย

มาริสา แสนกุลศิริศักดิ์ *

อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีความร่ำรวยในด้านศิลปะแบบแผนประเพณี (traditional art) โดยเฉพาะมีความหลากหลายในเรื่องระบำและละคร จึงนับเป็นแหล่งขุมทรัพย์ทางวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์[๑] อินโดนีเซียได้ใช้ความร่ำรวยดังกล่าวเป็นเครื่องสร้างความเป็นชาตินิยม รัฐบาลไม่เพียงส่งเสริมการอนุรักษ์นาฏศิลป์แบบแผนดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังสนับสนุนให้ผู้กำกับนาฏศิลป์ (choreographer) คิดค้นนาฏศิลป์รูปแบบใหม่ๆ ที่มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมดั้งเดิมอีกด้วย

ความคิดในการกำกับนาฏศิลป์ของศิลปินอินโดนีเซียจึงมีข้อคิดที่น่าสนใจเพราะเป็นความคิดที่สามารถสืบทอดมรดกวัฒนธรรมในแง่ของการสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาและความงอกงามมากกว่าสืบทอดเพียงแค่ต่อลมหายใจให้ศิลปะแบบประเพณีมีชีวิตอยู่ไปวันๆ

นาฏศิลป์และการกำกับนาฏศิลป์

นาฏศิลป์เป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ชาติ[๒] ประวัติศาสตร์ของนาฏศิลป์จึงมีความสำคัญควรค่าแก่การศึกษา *เจ้าชาย Soerjodiningrat ผู้ก่อตั้งสถาบันสอนนาฏศิลป์นอกพระราชวังแห่งแรกของอินโดนีเซีย ให้คำนิยามของนาฏศิลป์ว่าเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างมีจังหวะและมีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับจิตวิญญาณของผู้แสดง* [๓]

นาฏศิลป์เป็นรูปแบบของการสื่อสาร ที่ใช้ร่างกายเป็นเครื่องมือ และใช้การเคลื่อนไหวเป็นสื่อในการแสดงความรู้สึกนึกคิด[๔] การศึกษานาฏศิลป์จะช่วยให้เข้าใจความคิดและจิตใจของผู้สร้างสรรค์นาฏศิลป์ นาฏศิลป์แบบประเพณีนิยม (traditional dance) เป็นพื้นฐานของความรู้ที่จะทำให้เข้าใจและมองเห็นวัฒนธรรมและสังคมได้อย่างชัดเจน[๕]

การแสดงนาฏศิลป์จึงไม่ใช่เพียงเพื่อความ

---

* อาจารย์ประจำภาควิชานาฏยสังคีต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

๑ Haryati Soebadio, Opening Speech by the Director-General of Culture at the Opening Ceremony of the SPAFA Technical Work shop to Work Out a System of Documentation for the Traditional Dance and Dance Drama. Jakarta, Indonesia, July 18-28, 1983.

๒ Sal Murgiyanto, **Supplementary Report for SPAFA Technical Workshop to Work Out a System of Documentation for the Traditional Dance and Dance Drama.** Jarkarta, Indonesia, July 18-28, 1983.

๓ R.M. Wisnoe Wardhana, **Special Report for SPAFA Workshop for Choreopraphers and Dancers for the young Generation,** October 19-26, 1986.

๔ Ibid, p. 74.

๕ SPAFA, **Final Report Workshop for Choreograpgers and Daners for the younger Generation** (Bangkok : SPAFA Regional center office, 1986), p. 2.